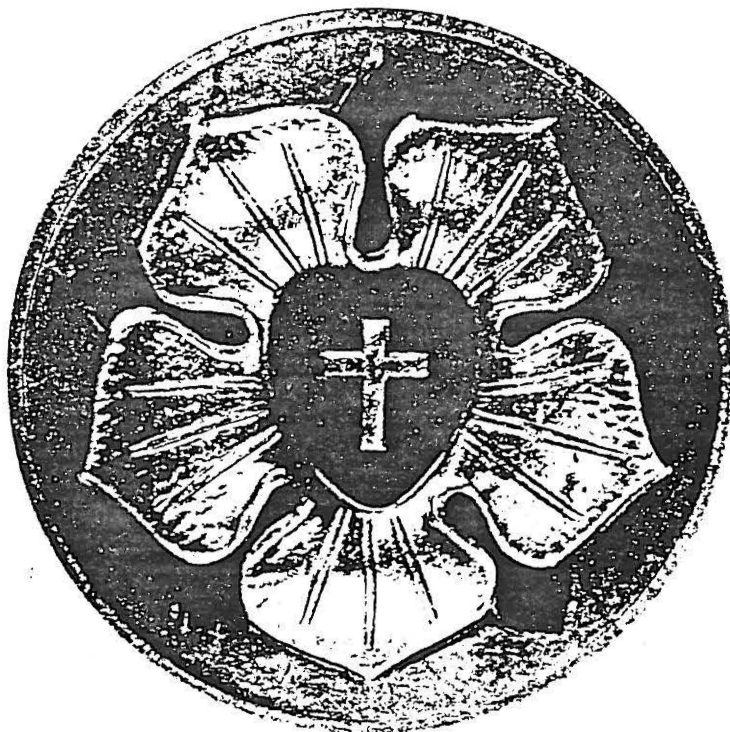

EMBETSSYNET I FRIKIRKEN

- I LYS AV SKRIFT OG BEKJENNELSE

HILDE MARGRETHE SÆBØ FJELDSTAD

Spesialavhandling i teologi
Det teologiske Menighetsfakultet
Oslo 1986^I.

INNHold.

I. INNLEDNING

- 1.1. Aktualitet
- 1.2. Problemstilling
- 1.3. Definisjon og avgrensning
- 1.4. Kilder
- 1.5. Metode.

II. FRIKIRKENS EMBETSSYN

2.1. Frikirkens embetsstruktur

- 2.1.1. Pastor
- 2.1.2. Eldste og eldsteråd
- 2.1.3. Evangelister og misjonærer
- 2.1.4. Presbyterium og tilsynsmenn
- 2.1.5. Synode

2.2. Begrunnelse og definisjon

- 2.2.1. Redegjørelsen og 25-årsskriftet
- 2.2.2. 50-årsskriftet
- 2.2.3. 75-årsskriftet
 - 2.2.3.1. Forstander Gisets embetssyn
- 2.2.4. Fra 75-årsskriftet til synodemøtet 1985
 - 2.2.4.1. Lund Andersens embetssyn
 - 2.2.4.2. Innstillingene fra 1979 og 1985

2.3. Intervjuundersøkelse

III. KRITISK ANALYSE AV FRIKIRKENS EMBETSSYN

- 3.1. Embetsmønster/struktur i NT
- 3.2. Embetets utspring
- 3.3. Funksjonalt eller personalt embetssyn?
- 3.4. Styrende og lærende eldste
- 3.5. Kvalifikasjoner for embetet
- 3.6. Forholdet mellom det kirkelige embete og det almenne prestedømme
- 3.7. Kvinnelige eldste

- 3.7.1. Skriftsyn
- 3.7.2. Bekjennelsesspørsmål
- 3.7.3. Embetets form og funksjon

IV. SAMMENFATNING OG KONKLUSJON

4.1. Vurdering av problemstillingene.

- 4.1.1. Har Frikirken et enhetlig embetssyn?
- 4.1.2. Hva forteller debatten om kvinnelige eldste om embetssynet?
- 4.1.3. Kommer det almenne prestedømme til sin rett innenfor Frikirkens presbyterial-synodale kirke- og menighetstenkning?

4.2. Forholdet til det bibelske materiale

- 4.2.1. Positive trekk
- 4.2.2. Negative trekk

4.3. Forholdet til de lutherske bekjennelsesskrifter

- 4.3.1. Positive trekk
- 4.3.2. Negative trekk

4.4. Sammenfatning

NOTER

LITTERATURLISTE

I. INNLEDNING

1.1. Aktualitet.

I Den Evangelisk Lutherske Frikirke i Norge (Frikirken) har det de siste år pågått en debatt om flere spørsmål som angår embetssynet. Særlig interessant er spørsmålet om kvinnens plass og funksjon i kirken, og ny styringsmodell for kirkesamfunnet.

Synodemøtet (1) i 1985 behandlet en innstilling om eldstetjenesten i Frikirken. (2) Flertallets innstilling ble vedtatt, men fordi innstillingen berører forfatningsspørsmål må den opp til ny behandling på neste synodemøte i 1987. På dette møtet vil det også bli framlagt et forslag om ny styringsmodell for kirkesamfunnet. På flere vesentlige punkter som bl.a. berører embetssynet er det i begge disse sakene kommet fram markerte meningsforskjeller. Det vil derfor være såvel nyttig som interessant med en klargjøring av sentrale spørsmål som angår embetssynet i Frikirken.

1.2. Problemstilling.

Mitt hovedanliggende er å vurdere Frikirkens embetssyn i forhold til Skrift og bekjennelse. Dette gjør det nødvendig med en forholdsvis bredt anlagt framstilling av embetstenkningen i Frikirken. (3)

Under arbeidet med avhandlingen har det utkrystallisert seg tre vesentlige spørsmålsstillinger:

1. Har Frikirken et enhetlig embetssyn?
2. Hva forteller debatten om kvinnelige eldste om Frikirkens embetssyn?
3. Kommer det almenne prestedømme til sin rett innenfor Frikirkens presbyterial-synodale kirke- og menighetstenkning? (4)

Det grunnleggende spørsmål som ligger bak disse er om Frikirkens embetssyn er i pakt med skrift og bekjennelse.

Andre hoveddel vil søke å kaste lys over disse spørsmålene, og deres innbyrdes forhold til skrift og bekjennelse.

Avhandlingens ramme tillater imidlertid ikke en grundigere systematisk behandling av de bibelske skrifter og de lutherske bekjennelsesskrifters syn på det kirkelige embete.

1.3. Definisjon og avgrensning.

Jeg vil her søke å bestemme avhandlingens tema nærmere.

"Embete" er avledet av et opprinnelig keltisk ord, som i de germanske språk hadde betydningen "tjener". Det betyr egentlig "tjeneste" eller "overdratt verv". (Jfr. tysk "Amt" og latinsk "Ministerium", også med grunnbetydningen "tjeneste" (5))

Jeg velger å bestemme det kirkelig embete som det verv eller den tjeneste som overdras bestemte personer ved kall og ordinasjon. Det nye testamente har ikke noe enkeltord som tilsvarer "det kirkelige embete". På den ene siden har vi ord som "oikonomia" - husholdning, forvalteroppdrag, "diakonia" - tjeneste og "charisma" - nådegave (6). På den annen side har vi titler som hyrde (Ef. 4.11, Acta 20.28), lærer (1. Kor. 12.28), eldste (Acta 14.23; Tit. 1.5), forstander (1. Tess. 5.12, 1. Tim. 5.17) og tilsynsmann (Acta 20.28; Tit. 1,7) Det er forskjellig fra kirke til kirke hvilke av disse titlene som reknes til embetet. I Frikirken forstår man alle disse som betegnelser på embetet. Forøvrig bruker man vanligvis uttrykket "hyrdetjenesten" istedenfor "embetet".

Det er vanlig å regne med tre hovedmodeller når det gjelder forståelsen av embetet, men det finnes selvsagt en rekke ulike varianter innenfor disse. Jeg vil referere deler av Lars Østnors framstilling for kort å skissere de tre hovedmodellene (7).

"a) Embetet avledes av menigheten.

Det kirkelig oppdrag tenkes gitt menigheten og tjenesteutøveren utfører sin gjerning som representant for menigheten, fordi oppdraget nødvendigvis krever å bli tatt hånd om av visse personer. Dette embetssynet kalles gjerne et "lavkirkelig" eller "funksjonalt" embetssyn.

b) Menigheten avledes av embetet.

Embetet forstås da som en gruppe mennesker som fra apostlene av har mottatt oppdraget fra Gud og gjennom utøvelsen av dette bidrar til at kirken vokser fram. Embetet står da over menigheten som dens forutsetning. Kirkens embetsinnehavere sørger selv for videreføring av embetet gjennom nye tjenere. Dette kalles gjerne "høykirkelig" eller "personalt" embetssyn.

c) Den kirkelige tjener står i og sammen med den øvrige kirke som mottager av det guddommelige oppdrag. Men fordi han er kalt av menigheten står han samtidig overfor den samme menighet i egenskap av den som meddeler Guds ord og sakramenter. Kirken som helhet har ansvaret for at oppdraget utføres riktig. Embetet har ikke sin begrunnelse i menighetens vilje til en ordnet nådemiddelforvaltning, men i Guds innstiftelse. Dette kalles gjerne et "personalt/funksjonalt" embetssyn, og er altså en mellommodell av de to foregående.

I tillegg til disse tre hovedmodeller kan vi nevne et biblisistisk begrunnet embetssyn. NTS menighetsforskrifter anses da som normative for utformingen av embetet i dag. Et biblisistisk embetssyn kan ha ulike utforminger, gjerne tilsvarende de tre overfor nevnte modellene."

Det er viktig å understreke at avhandlingen ikke tar sikte på å gi en fullstendig systematisk framstilling av embetet. Målsettingen er å gi en teologisk vurdering av Frikirkens embetssyn. Avhandlingens ordlyd angir videre at skrift og bekjennelse danner grunnlag for denne vurderingen. Med "Skriften" mener jeg Bibelen,

og med bekjennelsen de lutherske bekjennelsesskrifter.

1.4. Kilder.

For å finne ut av Frikirkens embetssyn vil jeg først og fremst se på embetsstrukturen, og måten denne er definert og begrunnet. Frikirkens egen håndbok og dens egne jubileumsskrifter er blant de viktigste kildene. Frikirkens håndbok i de forskjellige utgaver må sees som særlig viktig, i og med at den til enhver tid har vært retningsgivende for kirkens praksis. Videre er den redegjørelse Arendal og Omegns frikirkelige forening ga ut i 1877 av grunnleggende betydning. Den første håndbok kom ut i 1887, den niende og foreløpig siste i 1971. (8) Foruten forfatningen inneholder den bestemmelser om kirketukt, reglementer og ritualer. (Fram til 1956 var det vanlig å ha med et tillegg med presbyterie- og synodevedtak. 1971-utgaven har i tillegg med bekjennelsesskriftene.) Frikirken har dessuten fire jubileumsskrifter, ett for hver 25-års periode. De er alle kommet i stand etter synodevedtak.

C.H. Lund: 25 år af Den evangelisk Lutherske Frikirkes historie i Norge, Arendal 1902. (Forkortet 25-årsskriftet)

A.H. Holm: Den norske Frikirkes historie 1877 - 1927, Moss 1927. (Forkortet 50-årsskriftet)

P. Solberg, O. Modalsli, A. Holm: Den norske evangelisk-lutherske Frikirke gjennom 75 år, Oslo 1944. (Forkortet 75-årsskriftet)

Kristus er Herre. Den Evangelisk Lutherske Frikirke 1877 - 1977, Oslo 1977. Utarbeidet av A. Holm, R. Paulsen, S. Ringsby, S. Solberg, T. Hægeland og O.B. Høiesen. (Forkortet 100-årsskriftet)

Dessuten er to utredninger skrevet på oppdrag av synodemøtet av stor interesse for denne avhandlingen. Det gjelder:

Om kvinners tjeneste i menighet og kirke, framlagt for synodemøtet 1979. (9)

Eldstetjenesten i våre menigheter, framlagt for synodemøtet 1985. (10)

Se ellers listen over annen anvendt litteratur.

1.4.2. Intervjuundersøkelse.

De foran nevnte skriftlige kilder har med få unntak vist seg å gi forholdsvis sparsom informasjon om embetssynet i Frikirken. Jeg har derfor valgt å supplere med en intervjuundersøkelse blant Frikirkens embetsbærere. Gjennom de utvalgte intervjuobjekter har jeg ønsket å finne fram til opinionsledere innen kirkesamfunnet. Jeg har også søkt å ivareta distriktsmessige hensyn. I tillegg har det vært viktig for meg å intervju en del eldste (som ikke er pastorer) for å få innblikk i hvordan de oppfatter sin tjeneste.

Årsakene til at jeg bare har valgt embetsbærere, og ikke lekfolk, er flere. Frikirken har tradisjonelt sett hatt stor respekt for embetet. Det er pastorene og de eldste som uttaler seg om og

behandler teologiske spørsmål. Videre må man kunne forvente at de som selv innehar et embete har tenkt grundig igjennom sitt embetssyn, og dermed er den gruppe som er best orientert om emnet. Siden jeg bare har intervjuet eldste og pastorer er altså ingen kvinner representert i undersøkelsen. Det er åtte eldste og 10 pastorer med i intervjuundersøkelsen, som vesentlig bygger på muntlige intervjuer. (11) På grunnlag av undersøkelsen har jeg utarbeidet en sammenlignende analyse.

1.5. Metode.

Avhandlingen skal være en kritisk analyse av embetssynet i Frikirken. Fordi det har gjennomgått en utvikling siden starten i det forrige århundre, må framstillingen bli delvis historisk. En systematisk teologisk vurdering av de argumenter som kommer fram i kildene får imidlertid hovedvekten. Jeg gir min tilslutning til Frikirkens skriftsynserklæring av 1967 (12), og legger dermed Skriften som absolutt norm og de lutherske bekjennelsesskrifter som avledet norm til grunn for arbeidet. Av disse vil hhv. Det nye testamente og Confessio Augustana (CA) komme mest til anvendelse.

Embetssynet vil komme til uttrykk i kriteriene for vurdering av det innsamlede materiale. De enkelte punkt vil bli sett i forhold til skrift og/eller bekjennelse.

II. FRIKIRKENS EMBETSSYN

2.1. Frikirkens embetsstruktur.

Jeg velger å gi en framstilling av Frikirkens embetsstruktur ut fra den någjeldende håndboken vedtatt av Synoden i 1971. Det arbeides imidlertid med å gi ut en revidert utgave. Endringer med vesentlig betydning for embetssynet som er vedtatt etter 1971, vil bli trukket fram under punkt 2.2.4.

Frikirkens første håndbok kom ut i 1887, og den nåværende er 9de reviderte opplag. De endringer som her er interessante vil bli behandlet under punktene 2.2.1. - 2.2.3. (Jfr. R. Bakke Waale: En evangelisk luthersk Frikirke? (13))

2.1.1. Hva er en forstander?

Forstander er det uttrykk som brukes i håndboken av 1971. I en forklarende parentes defineres forstanderen som "lærende eldste". (14) I våre dager er betegnelsen "pastor" blitt mer og mer vanlig.

"Forstanderens viktigste funksjon er å forkynne Guds ord, forvalte sakramentene og øve sjelesorg." Videre skal han representere menigheten overfor myndigheter og kirkesamfunn, lede eldsterådets og menighetens forhandlinger og administrasjon. (15)

Forstanderen kalles av menigheten etter innstilling fra eldsterådet. (Eldsterådets innstilling må være godkjent av presbyteriet). Forstanderen ordineres og innsettes i sin tjeneste

av presbyteriets formann eller nestformann. (Forfatningens kap. B: "Kirkeordning"; §5)

2.1.2. Eldste og eldsteråd.

Betegnelsen "eldste" skriver seg fra det nytestamentlige "presbyteros". Tradisjonelt skiller Frikirken mellom styrende og lærende eldste. Forstanderen defineres som lærende eldste, og de øvrige er da styrende eldste. (16)

"De eldste skal bistå forstanderen i hans hyrdetjeneste i menigheten, og de danner sammen med forstanderen det råd (eldsterådet) som er betrodd ledelsen av menigheten. Som ordinerte tjenere i kirken har de kirkelig fullmakt til å forvalte sakramentene og forestå andre kirkelige handlinger. De utøver dette når forstanderen ikke er til stede."

Når en ny menighet konstitueres, velges de eldste uten forutgående innstilling. Senere eldstevalg skjer etter innstilling fra eldsterådet. "De eldste ordineres og innsettes i sin tjeneste av menighetens forstander". (§6)

I reglementet understrekes det at "forstander og eldste danner menighetens råd. De er kalt til denne gjerning av menigheten og ordinert til den ved håndspåleggelse og bønn. Ordinasjonen for eldste og forstander er prinsippielt lik, og er en vigsling til hyrde og læreembete i kirken. Eldstetjenesten er en ordnet tjeneste som er betrodd bestemte personer. De står derved i menigheten, innsatt av Gud til å utføre bestemte oppdrag. Ordinasjonen markerer at det åndelige oppdrag og den åndelige myndighet er gitt av kirkens hode og herre Jesus Kristus og ikke av menigheten som formidler kallet."

Hovedpunktene i det reglementet definerer som eldsterådets oppgave er følgende: "Sørge for Guds ord og sakramentenes forvaltning. Ha omsorg for medlemmenes liv og levnet. Drive personlig sjelesorg blant menighetens medlemmer. Øve kirketukt. Forvalte menighetens midler sammen med diakonene og i samsvar med menighetens vedtak. Føre tilsyn med menighetens og underavdelingenes virksomhet." Listen av oppgaver avsluttes med en reservasjon: "Det er naturlig at det i første rekke er forstanderen som kommer til å ivareta flere av disse oppgaver - ganske spesielt når det gjelder forkynnelse og sakramentsforvaltning." (17)

2.1.3. Evangelister og misjonærer.

Evangelister og misjonærer (dvs. mannlige sådanne som tiltenkes en forstandergjerning) sidestilles med lærende og styrende eldste og får den samme ordinasjon.

"Evangelistenes viktigste arbeidsfelt bør være i de menigheter som ikke har noen forstander, eller som har forstander bare en kort tid av året, samt på steder hvor det ikke er menighet, men hvor vår kirke på en eller annen måte har tilknytningspunkt. Men heller ikke de steder hvor der er liten kristelig virksomhet må glemmes. For øvrig trenger alle menigheter besøk av evangelisten med hans spesielle nådegave." (18)

2.1.4. Presbyterium og tilsynsmenn.

Menigheten representeres i presbyteriet ("overeldsterådet") av sine forstandere og av eldste i forhold til medlemstallet, slik at de styrende eldste blir i flertall.

"Presbyteriet er et tilsynsorgan i kirken. Det skal våke over lære og liv i menighetene, bistå med råd og hjelp, føre kontroll med at forfatningen blir fulgt, og at synodens vedtak blir satt i verk. presbyteriet prøver, ordinerer og innsetter forstandere, og kaller og vigsler evangelister og andre arbeidere som skal virke innen presbyteriekretsen...Presbyteriets kjennelser kan ankes til synoden." (§9)

Presbyteriet ledes av et styre på fem medlemmer som velges av det ordinære presbyteriemøtet. Formann og nestformann velges blant forstanderne. (§11)

"For å gjennomføre presbyteriets tilsynsoppgave skal formannen eller nestformannen besøke menighetene en gang hvert år". Den som besøker menigheten betegnes som "tilsynsmann". Ellers står det ikke noe om en spesiell tilsynsmannsordning. (19)

2.1.5. Synode og synodestyre.

Samtlige menigheter som er tilsluttet Den Evangelisk Lutherske Frikirke representeres i en synode . Representasjonen skjer ved menighetens forstandere og styrende eldste i forhold til menighetens medlemstall, slik at de styrende eldste blir i flertall.

Synoden er kirkesamfunnets høyeste myndighet. Dens vedtak er kirkerettslig forpliktende for de tilsluttede menigheter. Dersom vedtak ikke blir overholdt, kan ulike sanksjoner som f.eks. læretukt og kirketukt brukes.

"Synoden prøver, kaller og vigsler misjonærer og tilsetter lærere og andre arbeidere... Synoden velger styrer for kirkesamfunnets virkegrener og oppnevner utvalg og råd til å utrede og gi innstilling i spesielle saker." (§12)

"Synoden ledes av et styre på sju medlemmer som velges av det ordinære synodemøte. Formannen og nestformannen velges blant forstanderne." (§14)

Av reglementet for synodestyret går det videre fram at det har et meget vidt arbeids- og ansvarsområde: "Styret skal våke over de enkelte menigheter, presbyterier og alt kirkesamfunnets virke og så vidt mulig bistå med hjelp og råd".

Synodestyret fungerer som kirkesamfunnets øverste ledelse når ikke synoden er samlet. Utad representerer synodestyret Den Evangelisk Lutherske Frikirke overfor de borgerlige myndigheter, andre kirkesamfunn, osv.

Formannen leder synodestyrets virksomhet. Utover det tegner Håndboken et bilde av synodeformannen omtrent som en konstitusjonell monark med vesentlig representasjonsoppgaver. (20) Hans faktiske innflytelse, særlig i dagens mediasamfunn, må

likevel sies å være langt større.

2.2. Begrunnelse og definisjon.

I løpet av Frikirkens historie har det skjedd en ganske radikal utvikling mht. hvordan embetsstrukturen er begrunnet og definert. I det følgende vil vi se nærmere på denne utvikling, med utgangspunkt i Frikirkens egne jubileumsskrifter.

2.2.1. 25-års skriftet og Redegjørelsen .

I 1902 ble 25 år af Den evangelisk Lutherske Frikirkes Historie i Norge utgitt ved "foranstaltning" av synoden. Christian H. Lund fra Arendal var forfatter. I tillegg til denne boken er Redegjørelsen fra Arendals og Omegns frikirkelig forening (trykket 1877) en viktig kilde. (21)

Redegjørelsen forteller at noen få av Arendals og Tromøy sogns menighet samlet seg den 29. september 1875 "for å ta under overveielse hva menigheten bør gjøre når kirkens stilling er slik at nidkjære prester endog nødes til å nedlegge embetet." Et av spørsmålene som ble drøftet var: "Er menigheten (det er de troende) ansvarlige for hvorledes sakramentene forvaltes?". Det var enighet om at når Herren hadde betrodd menigheten sine nådegaver, så var også menigheten ansvarlig for hvordan de ble forvaltet. Presten var ikke menighetens herre, men dens tjener til på dens vegne å forvalte nådemidlene. Følgelig måtte både prest og menighet sammen bære ansvaret.

7. og 8. august 1876 arrangerte "Frikirkelig forening i Arendal og Omegn" et større møte hvor de nærmeste misjonskretser var invitert. På dette møtet drøftet man hvilken kirkeforfatning som var "mest stemmende med Guds ord". (22)

Lund forteller i sin 25-års beretning at pastor J. St. Munch (23) ga en oversikt over tre forskjellige kirkeforfatninger; "den biskopelige, den presbyterianske og den independentiske". Han framhevet den presbyterianske som den forfatning som lå nærmest inn til Guds ord. Plymouthbrødrenes og Irwingianernes kirkeforfatninger var ikke engang oppe til debatt, bl. a. fordi de "hver især i ganske særlig forstand påstår at deres ordning er den opprinnelige apostoliske kirkeforfatning". (24)

Dersom vi ser dette i forhold til Redegjørelsens framstilling, synes det å være en viktig forskjell: Av Redegjørelsen framgår følgende: "Møtet konkluderte med at den såkalte presbyterianske kirkeforfatning var den som i alle deler stemte med den ordning som fant sted i de første kristne menigheter." Det presiseres også senere at de lover som Kristus, kirkens konge, har gitt, bestemmer styrelsen av kirken, like så vel som læren, gudsdyrkelsen og kirketukten. Og, sies det, "disse lover er tilstrekkelige, så at der ikke kan inntre noe tilfelle hvori kirken ikke skulle kunne bestemme seg overensstemmende med sin konges vilje, eller i det minste etter de alminnelige grunnsetninger som Bibelen framstiller". (25)

Redegjørelsen ser ut til å ha en mer bastant oppfatning av at NT beskriver en enhetlig, gudgitt kirke-/menighetsordning. 25-års-

skriftet bruker derimot forholdsvis moderate uttrykk og avviser tanken om at en bestemt kirkeordning kan være den opprinnelige apostoliske forfatning. (26)

Begge skrift understreker sterkt "Kristi kongelige embete". Kirken har som Kristi kirke ingen annen øvrighet enn Gud. "Det menneskelige kirkeregimente som er nødvendig, er ikke egentlig noen øvrighet som forutsetter "undersätter", men bare en broderlig ledelse av og ved Guds ord, og en tjeneste i kirken som er betinget av tilsvarende nådegaver". (27)

Christian H. Lund forteller videre: "Pastor Munch lod rigtignok den Bemærkning falde, at han for sin personlige del kunde ogsaa gaa med paa den biskopelige Forfatning i dens mest lavkirkelige Form, men vi finder dog snart, at intetsomhelst biskopstyre støttes i Ap. Gjærninger eller i Apostlernes breve og Anordninger. De apostoliske tiders Biskoper var ret og slæt Tilsynsmænd over den enkelte lokalmenighed, uden spor av prælatmessig Overmyndighed over sine Medbrødre i tjenesten". (28)

Begge skrift taler også klart for menighetens selvbestemmelsesrett. 25-årsskriftet sier bl.a.: "... i Nytestamentet fremstaar Menighedsrådet som den brede Basis for selvstyrende Myndighed under Kirkens Konge og sammen med de af Ham forordnede Tjenester i Ordet og Styrelsen". Til støtte for dette hevdes det at det ikke var apostlene selv som ansatte menighetshyrder, men menigheten.

De framholdt videre at bispestyre hadde sin rot i den misforståelse at apostlene var tilsynsmenn over Guds rike i sin store alminnelighet. Slik jeg ser det, var de ikke imot tilsynsmannsordningen, men det at tilsynsmenn tiltok seg en makt de ikke hadde ut fra Guds ord: "Det var først i Midten af det andet Aarhundrede at Formanden for et, af et Antal Menigheder dannet Presbyterium, begyndte at gjøre Fordring paa Titelen "Biskop", nemlig som en Særtitel og en udmerkelse fremfor de andre Forstandere og Ældste. Og fra denne lille Sky af Prælatisme opstod det Mulm, som i det fjerde og end mer i det femte Aarhundrede formørkede Kirkens hele Firmament indtil det tilsidst hed om Biskopen i Rom: "Peter taler i Leo".

Måten apostlenes ledelse føres videre på, er ved Det nye testamente. (29)

Problemet med den episkopale statskirken er slik Redegjørelsen uttrykker det at den "forvirrer og forvender også fremdeles alle sande begreber om det kirkelig embete, om kirkelig kallelse, om det alminnelige prestedømme, kort sagt om alt kirkelig". (30)

Frikirkens ledere så svært alvorlig på at det alminnelige prestedømme ikke fikk komme til sin rett. En av sakene de ivret for var forkynnelse av lekfolk. (31) En annen viktig sak var menighetens kallsrett som de mente var blitt undertrykket i Den norske kirke (DnK).

Redegjørelsen siterer med tilslutning pastor N. Laache: "Ordets tjenere er blitt statsembetsmenn, biskopene kontorister i statens

tjeneste".(32) Denne utvikling mener de har ført til at menighetene ikke får et ord med i valget av sine prester. Det Frikirkens stiftere kritiserte det biskopelige styre for, var at det satte den personlige autoritet høyest. Samtidig tok de avstand fra den independentistiske kirkeforfatning som "fornægter al personlig Autoritet udenfor Menighedsrådet og opløser derfor Guds store Kirkes Organisation i et Antal Smaakirker, nemlig de enkelte Menigheder, uden gjensidig Ansvar og uden at ville inordne sig under nogensomhelst indbyrdes Overmyndighed med kontrollerende Magt til fælles vern mod Afvigelser i Lære eller Liv.- ... I den presbyterianske Kirke er hver enkelt Lokalmenighed gjennom flere tilgrænsende Menigheds fælles Overældsteraad, samt samtlige Menigheds Synode sat i et saadant Afhængighedsforhold til den hele Kirke, at om nogen Udskeielse skulle hænde, vilde ingenlunde det hele Kirkesamfund lade saadant gaa upaataalt hen.- Den presbyterianske Forfatning er en sund Udvikling af et menighedsrættssigt udvalgt Flertalsstyre, dog saa, at Styrelsens Tyngdepunkt ikke forrykkes bort fra Menighedsrådene". (33)

Arendalsforsamlingen imøtegikk sterkt påstandene om at de bedrev reformert teologi, og at Luther var en venn av statskirken. "Det er jo en kirkehistorisk kjennsgjerning at Luthers forfatningsformål var synodalforfatning (synoder består av geistlige og legfolk til kirkens selvstendige representasjon) med biskopelige tilsynsembeter-." (34)

Hva sier så den forfatning Arendalsforeningen utarbeidet om embetet? "Af de Menigheden skjænkede Tjenester eller Embeder fremheve vi særlig Hyrde- og Lære-Embedet samt Evangelist-Embedet. Hyrder og Lærere forestaa den ordnede Stedsmenighed. Evangelisterne ere derimod i sin Evangelieforkyndelse ikke bundne til de enkelte Stedsmenigheder. Hyrder og Lærere benævnes ogsaa a, "Ældste", b, "Forstandere", samt "Tilsynsmænd". "Men foruden de Ældste, der arbeider i Ordet, er der ogsaa styrende Ældste, der bistaa hine,.. samt diakoner,..".(35)

Allerede her ser vi at flere forskjellige titler defineres som identiske med hyrdetjenesten. Måten denne paragraf (§3) er satt opp på, viser tydelig skillet mellom lærende og styrende eldste. Det samme går igjen i den neste paragrafen: "Hvor menigheden i Henhold til denne i Guds Ord anviste Ordning - og den fastholde vi - har lærende og styrende Ældste, samt Diakoner, bør disse første Gang vælges af Menighedens stemmeberettigede Medlemmer i samlet Møde, senere efter Forslag af de Ældste".

Såvidt jeg kan se, framgår det av de siterte avsnitt at de styrende eldste ikke regnes som embetsbærere, og samtidig at ordningen med lærende og styrende eldste er anvist i Guds ord og at eldste (og diakoner) normalt skal velges etter innstilling fra de eldste.(36)

Både 25-års skriftet og Redegjørelsen omtaler tilsynsfunksjonen, men forfatningen sier intet om at formannen i presbyteriet skal være tilsynsmann, slik det er i dag. Det sies kun at presbyteriet skal våke over menighetene. (37)

2.2.2. 50-års skriftet.

Den norske Frikirkes historie 1877-1927 av Andr. H. Holm, (38) tilføyer ikke noe særlig nytt når det gjelder vårt tema. Likevel er det enkelte avsnitt som er verd å ta med, bl.a. et som på en kortfattet måte begrunner det vesentlige i Frikirkens embetsstruktur:

"I menigheten må føres tilsyn, forkynnes Guds ord, undervises, tuktes og styres og nådemidlene forvaltes. For at dette kan skje, har Gud gitt menigheten nådegaver som den skal ta i bruk for at der kan herske orden og ro i menigheten. Menigheten velger selv de som skal tjene den, forstander, eldste og diakoner, ingen makt eller myndighet utenfor har rett til å påtvinge den disse, likesom menighetens indre anliggender avgjøres av dens egne stemmeberettigede medlemmer".(39)

Menighetens indre anliggender kunne medlemmene bestemme, men på de øvrige plan måtte "presbyteriet" (les: de eldste) utgjøre det styrende organ:

"Til samfundets annet årsmøte i Moss 1879 sendte et par menigheter deputerte utenom menighetsrådet, men disse ble betraktet som inhabile og deres valg stridende mot forfatningen.(40) Og da der noen år senere fremkom forslag om at diakonene måtte kunne representere menigheten ved årsmøtene, blev dette nedstemt som stridende mot forfatningens prinsipp".(41)

Samtidig vet vi at de styrende eldstes brede representasjon på synodemøtet senere ble understreket: "Det paases ved dette valg, at de styrende ældste altid blir i flertall".(42) Dette viser etter min mening at de styrende eldste på sett og vis ble oppfattet som lekfolk.(43) Det kan i alle fall ikke være tvil om at "frikirkefolk" var opptatt av det almenne prestedømme, og holdt tanken om lekfolkets rett levende. I 1922 kom det inn et nytt avsnitt i Håndboken som viser dette:

"Synoden forstaar forfatningen saaledes, at ethvert stemmeberettiget medlem av menigheten har ret til gjennom menighetsraadet at fremsætte forslag og fremkomme med andragender til presbyterium og synode. Men det ligger i menighetens magt at bestemme, om forslaget eller andragendet skal fremmes eller ikke. Dog er en minoritet i tilfælde ikke avstængt fra at faa menighetens avgjørelse prøvet av presbyteriet og synoden".(44)

2.2.3.1. 75-årsskriftet.

Den norske evangelisk lutherske Frikirke gjennom 75 år inneholder forholdsvis mye interessant stoff for vårt tema. (45) Jeg vil presisere at jeg ikke kan ta med de interessante notiser om hvor Frikirken mottok impulser fra omkring embedssynet.(46)

Innledningen til 75-årsskriftet tyder på at det har foregått en teologisk gjennomdrøfting av kirkesynet. Under kapittelet "Apostelkirken" hevdes følgende:

"Det faller av seg selv at kirken - om den ikke er av verden, men

dog er i verden - i mange stykker må benytte arbeidsmåter og arbeidsformer som svarer til tiden den lever i og høver for de mennesker den lever iblant. Vi ser f.eks. at apostelmøtet i Jerusalem vedtok kirkelige bestemmelser som var tids- og situasjonspreget. - Men vi finner også i Ny-Testamentet opptrukket visse prinsipielle linjer når det gjelder menighetens ordning. Disse grunnsetninger hører med til Skriftens lære, og er derfor gjeldende til alle tider og under alle forhold". (47)

De samme forfattere legger i en annen bok vekt på at Skriften viser en kirkeordning som på den beste måte er innrettet etter disse prinsipper. -"De anvisninger som der er gitt er ikke famlende forsøk som en senere tid skulle forbedre. -Vi tror at de samme apostler som har gitt oss det inspirerte ord, også var ledet av Guds Ånd når de ga forskrifter for hvordan menigheter skulle ordnes." Derfor tror de seg på trygg grunn og rett veg når de så langt som mulig innretter seg etter dette mønster. (Hva er Frikirken?, A. Holm, O. Modalsli, P. Solberg, Oslo 1946.)

Likevel er 75-årsskriftet mer i samsvar med 25-årsskriftet enn med Redegjørelsen når det gjelder forholdet til nytestamentlige menighetsordninger. Det virker som det har skjedd en utvikling i retning av en mer systematisk måte å lese Bibelen på.

Framgangsmåten ved eldstevalg har flere ganger vært drøftet. 75-årsskriftet forteller at det på presbyteriemøtet i Skien i 1885 kom fram et spørsmål fra menigheten i Arendal om hvordan uttrykket "senere efter forslag fra de eldste" i forfatningens §4 var å forstå. Flertallet i Arendalsmenigheten mente at menigheten måtte ha rett til å velge også utenfor de innstilte, mens et mindretall mente at den ikke hadde denne rett.

Da det viste seg at også presbyteriets medlemmer hadde forskjellig syn på saken, gjorde møtet vedtak om å sende forslaget ut til høring. Man sørget også for å få tilsendt den forente skotske presbyterianske kirkes regler for valg av eldste. Da saken så kom opp på presbyteriemøte i Arendal i 1886, viste det seg at flertallet oppfattet paragrafen slik at den også hjemlet rett til valg av andre enn de innstilte. Likevel ble det fattet et kompromissvedtak om "at ved ethvert Eldstevalg, forinden saadant foretages, bestemt maa sørges istandbragt Enighed mellem Menighedsraad og Menighed, for at Broderkjærligheden kan forfremmes og bevares. Og Menigheden derved befæstes".

Etter dette satte menigheten i Arendal fram forslag om at eldsterådets innstilling bare skulle være til veiledning for menigheten, men det fikk ikke tilslutning. (48)

75-årsskriftet sier ikke noe om hvordan det gikk senere, men i håndboken fra 1915 er vedtaket fra presbyteriemøtet i Arendal i

1886 tatt inn i §4.

Hva er Frikirken? har en del interessante avsnitt som forteller litt om den prinsipielle tenkningen bak Frikirkens praksis. Den er åpen for å drøfte om retten til å kalle dem som på kirkens vegne skal forvalte nådemidlene ligger i lokalmenigheten eller kirkesamfunnet, eller i et samarbeide mellom disse. - I Frikirken er menigheten ikke suveren ved kall av forstander. Presbyteriet må gi sin godkjenning. - Forfatterne mener videre at retten til å styre utøves av de styrende nådegaver. "Både læreembetet og oppgaven å styre tilligger i NT de eldste".(49)

Et annet interessant moment som er grundig behandlet i 75-årsskriftet er bestemmelsen om at såvel styrende som lærende eldste blir i tjenesten "saa længe Herren gir dem Kraft, og de befindes tro". (50)

Denne bestemmelsen vakte tidlig en heftig debatt. På et ekstraordinært presbyteriemøte i 1888 ble det vedtatt å nedsette en komite som bl.a. skulle undersøke om det i andre presbyterianske kirkesamfunn var anledning til å "løse forbindelsen mellom menighet og eldste". (51) I Budbæreren fra 1889 er det tatt inn utdrag av betenkninger fra to av komiteens medlemmer, P. Tallaksen og C. Aasen. Tallaksen mente at man ikke fant noe bestemt svar i den apostolske kirkeordning, og etter kontakt med den skotske forente presbyterianske kirke kunne han rapportere at en eldste der kunne forlate sitt embete når han ville, men man forventet at han begrunnet sin avgang. C. Aasen framholdt at både den hellige Skrift og den skotske forente presbyterianske kirkes forfatning tilsier at en eldste velges på livstid. Men dersom en eldste ønsker å trekke seg fra sin tjeneste, er det selvsagt umulig å tvinge ham til å bli i stillingen.

I 1890 vedtok årsmøtet enstemmig at hvis en eldste fant å måtte si opp sin stilling, måtte han offentlig for menigheten gjøre rede for årsakene til sin avgang. (52)

I 1912 sendte menigheten i Kristiansand et forslag til synodestyret om at "de styrende ældstes fortsatte funktion skulle avgjøres ved almindelig stemmegivning hvert 5. år i samlet menighetsmøde". Synodestyret ville ikke fremme forslaget, men synodeformann A. Findreng sier at "dette i mange menighedsflokke er blitt et brændende spøragsmaal og som, hvis vi ikke skal faa en passende ventil her, truer med at volde spittelse inden vort samfund". Han påpeker at det i vedtaket fra 1890 bare finnes en ventil for de eldste, ikke for menighetene.

På synodemøtet i 1914 ble det vedtatt at en eldste som virker til skade for menigheten kan fjernes fra stillingen.(53) Håndboken av 1915 har derfor fått en tilføyelse, der man presiserer at dersom en eldste må "tugtes for synder, da staar han i samme forhold som ethvert andet menighetslem. Naar det gjælder vildfarende lære, henviser Guds ord til overældsteraadets avgjørelse ifølge Ap. gj. 15. Og naar det gjælder en eldste, som paa grund av manglende betingelser for ældstegjerningen virker til skade for menigheten, kan en saadan ifølge forfatningen fjernes fra stillingen."§5.

Mange fant dette for snevert, og i Kristiansand begynte man å praktisere at en eldste gikk av ved fylte 70 år. Et forslag om å lovfeste en slik ordning ble imidlertid ikke vedtatt av synoden. (54)

2.2.3.2. Forstander Gisets embetssyn

Før jeg tar for meg perioden fra 1952 til synodemøtet 1985, skal jeg gi noen glimt fra en bok av forstander Anders Giset; Kirken i Skriftens lys, antagelig utgitt i 1936. (55) Forstander Giset øvet betydelig innflytelse i Frikirken, og det vil derfor være av interesse å få fram hans syn på embetet. (47)

Giset oppfatter NTs embetsstruktur som enhetlig og bindende, på linje med Redegjørelsen's syn. (75) Han går imot forslaget om å velge eldste for en fastsatt tid. Dersom det viser seg at en eldste ikke er skikket til gjerningen, ligger feilen hos menigheten som valgte ham, og ikke hos Gud. Han reiser spørsmål om man ikke ofte ser på ytre ting, verdslig anseelse, m.m., istedenfor de åndelige verdier. Å velge eldste på åremål er etter Gisets mening et uttrykk for "foreningstankegang" som er så "inngrodd i vår tid". "Det er fra en side ikke så underlig, når man betenker hvor mange generasjoner man har nøiet seg med dette surrogat istedet for menighet". Eldste i en menighet, - innsatt av Den Hellige Ånd til å vokte Guds menighet - kan på ingen måte sammenlignes med et foreningsstyre som kan vippe fram og tilbake alt etter stemningsbølgene innen et tilfeldig flertall. (58)

Giset sier i klartekst det jeg mente å lese ut av forfatningen fra 1887, nemlig at alle de titlene som nevnes i §3 første ledd er "identiske". "Når Skriften også benevner de eldste som forstandere, hyrder og tilsynsmenn, så skjer det ikke for å antyde noen grads- eller rangsforskjell mellom dem. Det ser vi derav at disse forskjellige benevelser brukes om samme person. (59) Den eneste forskjell som anføres er styrende eller lærende, efter den nådegave Herren særlig har betrodd den enkelte person. (1. Tim. 5,17)" Selv om Giset her ikke nevner "lærere" som egen tittel, slik forfatningen gjør, omtaler han likevel funksjonen.

Giset finner også ordningen med presbyterium bevitnet i NT. Beretningen om Apostelmøtet i Acta 15 nevner tre ganger at det var apostlene og de eldste som behandlet saken, og det samme gjentas i 16,4. Giset mener dette viser hvor viktig det var at nettopp disse behandlet saken, og hvilken autoritet deres svar hadde.

Samtidig hevder han at apostlene er omhyggelige med å legge alle valg av tillitsmenn i menighetens hånd, og at "intet eldstemøte må tilta sig en slik makt, at det gjør lokalmenigheten umyndig i sine egne anliggender". I det øieblikk det skjer, har eldstemøtet overskredet sin egen kompetanse og er ikke lenger i overensstemmelse med Skriften". (60)

Hos Giset finner vi endelig ordinasjonen omtalt. (61) Han forstår godt at mange er blitt skeptiske til ordinasjonen, siden også ikke-kristne innvies til hyrder. Men han framholder at den er innstiftet i Guds ord. Den må derfor verken misbrukes eller

forkastes. Også i Frikirken bør der utvises størst mulig forsiktighet når en person skal ordineres. "Først fra vedkommende selv at han ikke lar sig fremstille, uten han er klar over at Gud har kalt ham til den tjeneste, han skal innvies til. Dernæst også fra deres side som skal utføre handlingen, at de under bønn om Åndens veiledning og ved samvittighetsfull prøvelse efter Herrens ord, søker å bli overbevist om at vedkommende har de egenskaper, som gjør ham skikket for stillingen". (62)

2.2.4.1. Fra 75-årsskriftet til synodemøtet 1985.

100-årsskriftet (63) sier intet vesentlig nytt om embetssynet. De historiske dokumenter som er interessante i denne perioden er håndbøkene. (64) Frikirkens forlag ga i 1977 ut en samling taler og artikler om kirkelige emner av den daværende synodeformann Jens Lund Andersen. Den inneholder mye viktig stoff om embetssynet. (65)

Den grundigste behandling av embetssynet gir imidlertid de to innstillingene Om kvinners tjeneste i menighet og kirke (fra 1979) og Eldstetjenesten i våre menigheter (fra 1985). (66)

Før vi tar fatt på disse mer utdypende kilder, skal vi se nærmere på Frikirkens håndbøker i denne perioden. Håndboken av 1971 gir inntrykk av at man har ønsket å bevege seg bort fra biblismen. Forfatningens §3 i kapittel A er blitt atskillig mindre detaljert. Slutten av §9 i kapittel B hvor det står at "Presbyteriet grunner sin rett på Ap. gj. 15" er strøket. Forøvrig er klausulen om at forandringer bare kan gjelde slike uttrykk og bestemmelser som lar forfatningen stå ukrenket blitt noe moderert. (§15)

Bestemmelsene i Håndboken av 1956 representerer en viss oppmykning i forhold til den strengt livsvarige karakter eldstetjenesten til nå har hatt. (67) Og i 1971 har tanken om en aldersgrense på 70 år fått gjennomslag. (68)

Ifølge 75-årsskriftet var det nesten helt siden Frikirkens begynnelse strid om reglene for eldstevalg. (69) De mange som arbeidet for at menigheten skulle få større innflytelse ved valg av eldste måtte imidlertid vente helt til 1956 før et forslag om dette ble tatt inn i håndboken: "Det bør være ens valg måte av styrende og lærende eldste, således at ved valg bør der innstilles det antall brødre som skal velges. Men da det pga. forskjellig praksis kan være vanskelig for enkelte menigheter å gå over til den fremgangsmåte som her er anvist angående valg av styrende eldste, og da det ikke med absolutt sikkerhet kan anføres: "Så sier Herren", bør det være adgang til å innstille det dobbelte antall. Under ingen omstendighet må noen innstilles som ikke eldsterådet med god samvittighet kan innsette i gjerningen". (70)

Den endringen som kom, var altså ikke særlig radikal. Eldsterådet beholdt sin innstillingsrett. Håndboken av 1971 fastholder bestemmelsen om at man kan innstille det dobbelte antall kandidater, men det presiseres at menigheten ikke kan foreslå eller stemme på andre enn de som er innstilt av rådet. (71) Vedtaket som ble gjort på synodemøtet 1985, innebærer at man går inn for den ordning som var før 1956. Begrunnelsen for dette standpunktet var at utvelgelsen av nye eldste i størst mulig

utstrekning bør få karakter av kall og minst mulig av valg. "Den normale prosess er at det sittende eldsteråd under bønn og nøye overveielse søker å finne de menn i menigheten Gud har utsett til hyrdetjenesten. - Ingen bør foreslås valgt til eldste uten det sittende råds enstemmige innstilling. Menighetsmøtet skal istemme eller forkaste de forslag rådet legger frem. Der bør ikke legges frem forslag på flere enn de som skal kalles". (72)

Men vi kan fastholde at fra midten av 50-tallet gjorde det seg gjeldende en noe friere holdning både til de nytestamentlige menighetsforskrifter og til "frikirkefedrenes vedtekter". Den tidligere synodeformann Lund Andersen var en sterk talsmann for denne holdning. (73)

2.2.4.2. Lund Andersens embetssyn

Når Lund Andersens bok Kirke i fornyelse skal studeres nærmere er det viktig å være klar over de dominerende teologiske strømninger innen Frikirken tidligere i dette århundre. (74) Olav Runestad sier det slik: "Mellomkrigstiden ble den reformerte biblisismens epoke i Frikirken. Selv de mest utpregede representanter for denne epoken kom som regel til et luthersk standpunkt i lærespørsmål, men merkelig nok på reformerte premisser. Best merker en den reformerte tankegang i kirkeordningsspørsmål. Hovedargumentet for Frikirkens eksistensberettigelse var at Frikirkens forfatning i ett og alt var utledet av Guds ord, slik som Moses lot tabernaklet reise og innrede etter de forskrifter han hadde fått på fjellet". (75)

Denne tendens holdt seg sterkt også i 50-årene. Når man en sjelden gang forsøkte å begrunne sin kirkeordning, var man vel mer påvirket av lovisk biblisisme og reformert kirketenkning, enn av et evangelisk-luthersk grunnsyn. (76)

Dette har Jens Lund Andersen vært smertelig klar over. "Den forfatning som våre fedre ga oss, ble nesten guddommeliggjort", skriver han. (77) Lund Andersen bruker krasse ord om dem som tilla menneskelige bestemmelser så stor verdi at de kom på linje med Guds ord. Takket være "fedrenes" kirkedannelse hadde man selvstendighet og frihet til å vurdere alt ut fra det som til enhver tid tjener evangeliet. Etter Lund Andersens mening ble disse goder raskt byttet ut med en form for "fedrenedyrkelse". (78) Så snart gamle bestemmelser ble trukket fram til prøving i Guds ords lys, var det straks noen som ropte opp om utglidning. (79) Selv ville Lund Andersen ikke akseptere det gamle uten at det var prøvd på Guds ord. (80) Han våget bl.a. å sette et kritisk søkelys på forfatningens §15, som i strid med luthersk tradisjon satte bekjennelsen og forfatningen på lik linje. (81)

Etter hvert var det flere av Frikirkens talsmenn som begrunnet sitt kirkesyn på en ny måte. Det ble ikke talt så mye om "bibelske menighetsordninger" i detalj lenger, men i stedet trukket fram forpliktende rettningslinjer, gjerne med utgangspunkt i den lutherske bekjennelse. Mange innen Frikirken følte det som om bunnen ble slått ut av den kirkelige argumentasjon fra Frikirkens side. Det ble talt om "hyperlutherske tendenser", og det ble reist spørsmål om skriftsynet hos dem som tilsynelatende så lettvtint kunne gå bort fra den biblisistiske begrunnelsen. (82)

Jens Lund Andersen så en faktisk sammenheng mellom den biblisistiske begrunnelsen og det negative synet på utdanning som var rådende i Frikirken. Han beskriver dette synet slik: "Mange har sett åndsutrustning og utdanning som motsetninger. Man prioriterer det ulærde framfor det lærde, det umiddelbare og spontane framfor det saklige og læremessige." (83) Lund Andersen framholdt betydningen av en grundig utdanning, og var en av ildsjelene bak forslaget om at Frikirken skulle få sitt eget seminar. (84) Like fullt vil Lund Andersen beholde mange sider ved Frikirkens ordninger. Han setter pris på at Frikirkens stiftere ga rom for det almenne prestedømme og nådegavenes frie løp. Det som skjedde da Frikirken ble stiftet var at det stod fram et myndig lekfolk som tok den fulle konsekvens av den kristne menighets kall og oppdrag. (85) Nå trengte man en ny-orientering på bekjennelsen for å kunne praktisere sin presbyterianske ordning rett. (86)

Menighetens rettigheter oppsummerer Lund Andersen i tre punkter:

- 1) Retten til å bedømme læren
- 2) Retten til å kalle sine tjenere
- 3) Den enkelte kristnes frihet og plikt til å ta del i Ordets tjeneste (87)

I tråd med dette hevder han også at Paulus ikke gir rom for høykirkelighetens hierarki hvor menigheten stilles inn under læreembetets formynderskap både i lærespørsmål og personlig kristenliv. (88) Likevel ser det ikke ut til at Lund Andersen her tenker på det almenne prestedømme eller den enkelte lokalmenighet, men den kristne kirke i motsetning til "departementet". Når han taler om menighetens kallsrett og ansvar for kirketukt, er det med adresse til "statskirken": "Den som kriger for alvor, kan ikke se på at fienden er inne i selve hovedkvarteret og har åpen adgang til nøkkelstillinger ved fronten!" (89)

Forskjellen mellom Den norske kirke og Frikirken er også for Jens Lund Andersen et spørsmål om prestekirke eller de troendes menighet. Statskirkesystemet har etter hans mening gitt et presteskap løsrevet fra menigheten og uavhengig av denne. "Det er ikke underlagt menighetens bedømmelse, og har heller ikke menighetens kall." Dermed er Statskirken i en alvorlig konflikt med bekjennelsen og med Luther, fordi den har "umyndiggjort menigheten og fratatt den dens guddommelige rett". (90)

I sin kritikk mot Den norske kirkes håndtering av menigheten anfører han videre at man ikke finner noen embetsmannskirke i NT. Flere uttalelser tyder likeså på et nokså funksjonalt embetssyn. (91) Samtidig kan han gjøre seg til talsmann for en ordning der alle læreavgjørelser bare forelegges de eldste, og ikke sendes menighetene til behandling. Et ønske om å utvide det alminnelige prestedømme til også å gjelde kvinner med de samme rettigheter som den menige mann kan også ligge bak en slik uttalelse. (92)

2.2.4.3. Innstillingene fra 1979 og 1985.

De to innstillingene Om kvinners tjeneste i menighet og kirke og Eldstetjenesten i våre menigheter konkluderer begge med et nei til kvinner i hyrdetjenesten. (93) Innstillingene definerer

embetet nokså likt, men likevel er det forskjeller mellom de to utredningene som er verd å merke seg.

Innstillingen fra 1979 skriver at de som i NT innehar hyrdetjenesten kalles "eldste", "forstander", "tilsynsmann" og "hyrde". (94) 1985-innstillingen har i tillegg "lærer". Både "hyrde" og "lærer"-begrepene sies å angi en relasjon der eldstetjenesten kan sees i forlengelsen av Kristi gjerning. (95) Komiteen av 1985 synes det er vanskelig å unngå den konklusjon at alle de nevnte titler går på samme gruppe av ledere i lokalmenigheten. Dermed beholder den Frikirkens tradisjonelle forståelse av embetet i NT. (96)

Vi skal se at denne forståelsen har avgjørende betydning for spørsmålet om kvinnelige eldste. 1. Tim. 2,12 blir kommentert slik: "Som vi også har vist tidligere står lærer i Det nye testamente ikke primært for en underviser, men parallelt med ordene eldste, hyrde og forstander. Den umiddelbare forståelse av verset er at Paulus her forbyr kvinner å ha eldstetjenesten. - Den umiddelbare forståelse har vært herskende blant nesten alle eksegeter, også blant dem som vil tillate kvinner som hyrder. Spørsmålet har mer vært i hvilken grad dette er bindende for oss idag". (97) Ut fra en slik framstilling er det klart at dette verset blir helt avgjørende.

En viss forskjell i synet på embetets utspring synes jeg å merke på de to innstillingene. 79-innstillingen sier bestemt at hyrdetjenesten ikke får sin autoritet fra menigheten, men fra Gud. Den springer ikke ut fra det almenne prestedømme, men fra apostolatet. (98) Innstillingen fra 1985 er mer uklar. Den gir uttrykk for at de eldstes funksjon langt på veg er bestemt av at de på en spesiell måte ivaretar deler av hele menighetens oppdrag. Men samtidig skal de eldste i en forstand føre deler av apostolatet videre. I den oppgaven står bønnen og ordets tjeneste sentralt. (99) Det er mulig at forskjellig språkbruk dekker over en saklig enighet, men det er likevel rimelig å anta at det her er snakk om en noe ulik vektlegging.

Antagelig er det denne forskjellen som gir seg utslag i forståelsen av ordinasjonen. Begge innstillinger sier at ordinasjonen innebærer en stadfestelse av menighetens kall, men innstillingen av 1979 har et noe sterkere personalt aspekt: "Den som går inn i hyrdetjenesten, forutsettes å få sitt kall stadfestet gjennom menighetens kall, og de får tjenesten overdratt ved en innvielse med håndspåleggelse og bønn (ordinasjon) av dem som allerede er hyrder i menigheten. (100)

Så vidt jeg kan se mener 85-innstillingen at menigheten overgir eldstetjenesten til ordinanden. Innstillingen framstiller Frikirkens ordinasjonspraksis slik: "Frikirken har for å skille ut det kirkelige embetet fra andre tjenester i menigheten brukt ordet ordinasjon i forbindelse med embetet og innvielse ved andre tjenester. For fremdeles å markere dette skillet foreslår komiteen at denne bruk av ordene opprettholdes. Ordinasjon blir å bruke ved innvielse av mennesker til hyrdetjeneste. (101)

Komiteen bak 79-innstillingen har sagt noe mer konkret om hvordan dette blir å anvende, bl.a. for misjonærtjenesten; Det pastorale

oppdrag gjelder en kirkegrunnleggende og kirkeledende tjeneste med ord og sakrament.

Frikirken har helt siden begynnelsen ordinert evangelister. I forfatningen fra 1877 §3, 1. ledd nevnes evangelistembetet sammen med "hyrde- og læreembetet". Utover dette kan jeg ikke finne noen begrunnelse for en slik praksis. Innstillingen fra 1979 forstår da også evangelist-tjenesten innenfor det almenne prestedømme.

Innstillingen fra 1985 har en del nye momenter i forhold til tidligere "Frikirke-skrifter". Samtidig er de opptatt av å begrunne de ordninger som gjaldt da de skrev sin innstilling, bl.a. eldsterådene og skillet mellom lærende og styrende eldste. De mener det er verd å merke seg at menighetene i NT alltid ledes av et kollegium av hyrder. Fedrene hadde også rett i at 1. Tim. 5,17 viser til en arbeidsdeling innen rådet. Medlemmene av rådet har sammen ansvaret for menighetens pastorale tjeneste - og denne fordeles innen rådet etter nådegaveprinsippet. Noen vil da på en spesiell måte ta seg av den ordnede forkynnelse og undervisning. Der kan være et visst grunnlag for en deling av styrende og lærende eldste hvis vi med lærende mener forkynnende, men neppe noe grunnlag for en eventuell over- eller underordning. (102) Komiteen mener at heller ikke forfatningen fra 1877 oppfattet skillet mellom lærende og styrende eldste som prinsippielt. Den påpeker at ordinasjonen i prinsippet var den samme for begge grupper, og ga de samme kirkelige fullmakter. Den innrømmer derimot at Håndboken av 1971 har formuleringer som bærer preg av at de styrende eldste er underordnet de lærende. "Dette skillet mellom lærende og styrende eldste hvor den ene part får den egentlige hyrdetjeneste med den andre part som den skal bistå, er nå opphevet. Forfatningens §6 "Eldste", 2. avsnitt, fikk på synodemøtet 1983 følgende nye ordlyd: "De eldste er betrodd hyrdetjenesten sammen med forstander, og eldste og forstander utgjør det råd (eldsteråd) som har ledelsen av menigheten." Det er nå helt klart at Frikirken betrakter hele sitt eldsteråd som bærere av hyrdetjenesten i menigheten. De skiller der måtte være mellom forstander og andre eldstebrødre, er av praktisk art, ikke prinsippiell." (103)

For å understreke dette framla komiteen følgende konkrete forslag til endring av praksis: "En likestilling av eldste og forstander bør også synliggjøres i menighetens gudstjenesteliv. Der menighet og råd finner det rett, bør eldstebrødrene lede gudstjenesten, regelmessig ha ansvaret for kirkebønnen også om forstanderen leder og preker, forrette nattverd ikke bare når forstanderen ikke er til stede." (104)

Det prinsippielle syn på eldstetjenesten som en hyrdetjeneste gir seg for komiteens flertall utslag i et nei til eldste på åremål. (105)

Innstillingen vil heller ikke gå inn for forslaget om opprettelse av et administrasjonsråd. "Eldsterådet kan ikke frasi seg sitt ansvar som menighetens ledere, men de kan og bør overlate ansvar til andre i menigheten. Slik sett kan en menighet eller et eldsteråd alt i dag velge et administrasjonsråd. (106)

Komiteen fra 1985 synes å ha en noe annen oppfatning av hvordan

eldstevalg foregikk på nytestamentlig tid, enn det de eldre kildene vitner om.(107) "Utvelgelsen av eldste i en menighet skjer i de første hedningekristne menigheter ved apostlene (Ap. gj. 14,23) og senere ved deres representanter (Tit.1,5)".(108)

Man tilkjenner menigheten en langt mindre aktiv rolle , og begrunner samtidig eldsterådets innstillingsrett.

Når en samler inntrykkene fra Frikirkens første tid fram til i dag, får man et bilde av en temmelig fasttømret embetsstruktur. Samtidig trer det fram en kirke med rom for store forskjeller i tolkningen av denne struktur.

2.3. INTERVJU-UNDERSØKELSEN - SAMMENFATNING OG RESULTATER

Som nevnt har jeg foretatt en intervjuundersøkelse blant en utvalgt gruppe pastorer og eldste i Frikirken. Jeg vil nå foreta en sammenlignende analyse av de innsamlede svar, ordnet etter rekkefølgen på spørsmålene.

1A: Hva innebærer eldstetjenesten i Den Evangelisk- Lutherske Frikirke?

På dette punkt er det stort sett samstemmighet i svarene. Intervjuobjektene fremholder at eldstetjenesten innebærer en hyrde- lære- og omsorgsfunksjon. De har ansvar for at evangeliet læres rent og at sakramentene forvaltes rett. De har et læremessig helhetsansvar, åndelig ledelse og tilsyn med menigheten. Dette ansvaret omfatter sjelesorg, forbønnstjeneste, oppbyggelse, evangelisering og undervisning. Eldstetjenesten innebærer det samme som hyrdeembetet i NT. Videre betyr det i Frikirken også valgbarhet til presbyterium og synode.

De eldste utgjør grunnstammen av lederskap i kirkesamfunnet. I dag er de ut fra rent menneskelige ordninger tillagt en del oppgaver som ikke tilhører eldstetjenestens vesen.

B. Det var flere ulike svar på spørsmålet om innstiftelsen av embetet. Alle er enige om at det kirkelige embetet er innstiftet av Gud. Det Gud innstiftet var først og fremst en ordning som kunne sikre at evangeliet ville gå videre i historien, en ordning som kunne sørge for en viss kontinuitet i forkynnelsen. Vekten ligger tydelig på det funksjonale, og CA 5 blir flittig sitert som belegg. Likevel er det bare én som eksplisitt gir uttrykk for at Frikirken har et funksjonalt embetssyn. Dessuten understreker også han at det "selvfølgelig" er personer som ordineres og gis denne tjeneste. Flere fremhever at poenget med å bruke begrepet "funksjonalt" er å avgrense seg mot embetssynet i den romersk-katolske kirke. Sammenfattende vil jeg si at nådemiddelforvaltningen er helt sentral i Frikirkens embetssyn, samtidig som det personale aspekt klinger med hos de fleste.

2. Finnes det flere kirkelige embeter?

Omtrent halvparten svarer ganske enkelt "nei" på dette spørsmålet, mens de andre åpenbart føler behov for å utdype hva de mener om dette. (109) De er opptatt av mulighetene for tjenstedifferensiering. Noen vil si at det finnes en rekke forskjellige tjenester knyttet til embetet. Andre vil hevde at embetet selv kan differensieres etter ulike nådegaver. (110)

Birger Løvli tenker annerledes om dette. Etter hans mening er kirkens embete ett, men man kan i praksis ordne seg slik at man har ett embete som det utgår flere hjelpeembeter fra. Han hevder at det i luthersk tradisjon har vært vanlig å se på eldstetjenesten som et hjelpeembete, bl.a. med vekt på kirketukt. Derfor kunne gjerne eldstetjenesten ha vært ordnet slik i Frikirken. (111)

3. Spørsmål 3 gjaldt hva som karakteriserer det kirkelige embetet. Det ble i alt vesentlig overlappet av spørsmål 1A om hva eldstetjenesten innebærer, men svarene understreket at det kirkelige embetet har et totalansvar for at alt skal fungere rett i menigheten.

4A. Det er utbredt enighet om at hele kirken har fått i oppdrag å forvalte nådemidlene. En del av dem som mener dette, presiserer likevel at det er de ordinerte som skal utøve oppdraget. Mot et slikt syn hevdes at det er kirken som har fått nøklemakten. (112) Det er troens bekjennere som sammen har fått oppdraget, og bærer ansvaret sammen. (113) Et lite mindretall svarer at det er de ordinerte som har fått oppdraget.

B. Et flertall gir uttrykk for at embetsbærernes oppdragsgiver primært er Gud selv, men hans oppdrag formidles gjennom menigheten. På grunnlag av Acta 13,2 poengterer enkelte at menigheten kaller på Guds vegne. Mindretallet nevner ingen andre enn Gud som oppdragsgiver.

5. Svarene deler seg omtrent på midten i synet på embetets utspring. Den ene halvpart mener at embetet utgår fra apostolatet. Som nevnt hevder også 79- innstillingen et slikt syn. Olav Runestad som var med i komiteen, henviser i dette spørsmål bl.a. til 1. Pet. 5,1. Men han presiserer at det ikke kan settes noe likhetstegn mellom apostler og eldste. (114) Videre tar Runestad avstand fra at den kristne kirkes prester skal forbindes med den gamle pakts prester: "Jeg finner det uheldig at "presbyter" er oversatt med "prest", som er det ord som brukes om det aronittiske prestedømme; - og altså er et offerprestbegrep".

Den andre halvpart av de spurte er mer uklare, eller uvillige til å si et enten-eller. En del sier at embetet utgår fra det almenne prestedømme, samtidig som det fører videre sider ved apostolatet. (115) Arne Kristiansen mener at både det almenne prestedømmet og det kirkelige embetet har apostolatet som forutsetning: "Det går to linjer ut fra Jesu oppdrag: Den ene er nådegavetjenesten gitt til alle troende. Den andre er hyrdetjenesten".

Leif Gunnar Sandvand uttrykker seg slik: "Ved at det profetiske og apostoliske budskap forkynnes er der sammenheng bakover til apostolatet. Det er den kontinuitet som ligger mellom apostlene og

embetsutøverne til alle tider. - Det kirkelige embete kan imidlertid ikke fungere uten det almenne prestedømme, så man kan ikke sette disse to tingene opp mot hverandre".

Løvli er også usikker på om man må si et enten/eller, men han synes i alle fall det er klart at embetet utgår fra det almenne prestedømmet. Det er fra dette hyrden får sitt mandat. Han tror de som hevder at embetet er utgått fra apostolatet veldig lett kan komme til at embetet var der før kirken. "Når den lutherske bekjennelse i traktaten om pавens makt så sterkt understreker at det er menighetens kall som konstituerer embetet, har det sin klare grunn i at man ønsker å stå mot den tradisjon som setter kirken lik embetet". I luthersk teologi er det almenne prestedømme sentrum i forståelsen av forholdet mellom embete og menighet.

Den eneste som uten videre kun nevner det almenne prestedømme som basis for embetet, er den nåværende synodeformann Sverre Jølstad. (116)

6. Flertallet mener at det er problematisk å snakke om en enhetlig embetsstruktur i NT. Hovednormen for kirkens ordninger er at de tjener evangeliet. Enkelte utdyper sin holdning med å si at de f.eks. ikke tror en bispe-/tilsynsmannsstyrt kirke bryter med Bibelen. De vil ikke kunne si at Frikirkens presbyterianske ordning er den bibelske kirkeordning.

Andre mener de kan finne klare ansatser til en felles embetsstruktur, og de får støtte fra en forholdsvis stor gruppe i at hyrdetjenesten er et gjennomgående trekk. Kirken er derfor bundet til å ha en ordnet hyrdetjeneste.

7. Sentrale personer i Frikirken har kommet med uttalelser som viser at de ser på spørsmålet om kvinnelige eldste som et bekjennelsesspørsmål og en "testfråga" på bibeltroskap. (117)

Et betydelig mindretall mente det kunne ligge impulser fra reformert kirketenkning bak slike uttalelser. Sandvand framholdt at for å kunne klassifisere dette som bekjennelsesspørsmål, måtte man bestemme det under kirkens "esse" (eller "jus divinum"), (slik L. Aalen gjorde.) Den lutherske tradisjon er jo opptatt av at man ikke må opphøye menneskelige ordninger til noe gudgitt. Flertallet avviste imidlertid tanken om at uttalelsene skulle gjenspeile reformert tradisjon. Synodeformann Jølstad viste til at det var den lutherske teolog Bo Giertz som innførte begrepet "testfråga". Løvli viser i tillegg til konservative lutherske kirker som Missouri-synoden i USA og Den selvstendige evangelisk lutherske kirke i Tyskland. Løvli mener at dette ikke er noe kirkeordningsspørsmål, men et spørsmål om bibelsyn. Et bekjennelsesspørsmål er ikke bare de spørsmål som står omtalt i bekjennelsen, men det er i motsetning til adiaforon et spørsmål som kan avgjøres ut fra Guds ord.

Mange syntes imidlertid det var uinteressant om dette var reformert eller luthersk. Poenget er å finne ut om det er bibelsk. Til selve saken svarte et klart flertall at det ikke var en "testfråga", mens noen mente at det var det. To visste ikke. Flere påpekte at det viktigste er hvordan man begrunner sitt syn. Blant

dem var Runestad, som forøvrig mente at et såpass perifert spørsmål ikke kunne gi grunnlag for læretukt. Jeg går derfor ut fra at jeg kan regne ham til den forholdsvis store gruppen som benekter at spørsmålet om kvinnelige eldste er et bekjennelsesspørsmål. (118) Lund Andersen kan ikke forstå at denne saken skal kjøres fram, mens andre forskrifter i NT nokså lettvtint forlates. "Det er et spørsmål vi må stille i denne sammenheng: Når var det vi sviktet? Var det da kvinnen sluttet med tørkle på hodet, eller var det nå da vi begynte å snakke om at hun kanskje kunne "tale i menighetens forsamling"?".

Spørsmål 8 OM forholdet mellom pastorenes og de eldstes tjeneste på den ene siden og alle kristnes tjeneste på den andre siden, er indirekte belyst under spørsmål 1 og 3. Svarene her poengterte at det normalt er pastorene og de eldste som foretter dåp og nattverd. I tillegg ble deres lederfunksjon framhevet.

9. De momenter som ble mest omtalt under dette spørsmålet om hva som gjør en person til eldste, var åndstrustning og nådegaver, menighetens kall og Guds kall. Dernest pastoralbrevenes kriterier for hvordan en eldste skal være, og det som ble ansett som den grunnleggende kvalifikasjon i henhold til Joh. 21,15ff. : kjærligheten til kirkens Herre. Noen få nevnte også ordinasjonen, og en sa at eldstefunksjonen begynner ved ordinasjonen.

10. Ordinasjonen er først og fremst en offentlig stadfestelse av menighetens kall. Ved ordinasjonen overdras tjenesten med ord og sakrament. Ordinanden innvies til en ordnet tjeneste. (119) Videre inngår forbønnshandlingen som et viktig moment i ordinasjonen.

Erling Berntsen mente å finne belegg for følgende tre hovedmomenter ved ordinasjonen: oppdrag, velsignelse og sendelse. (120) Han ser det også slik at ordinasjonen gir den åndelige utrustning som er nødvendig til den tjeneste en er kalt til. På dette punkt får han støtte av Arnfinn Løyning, som mener at man ut fra 1. Tim. 4,14 og 2. Tim 1,6 kan regne med at bønne under håndspåleggelsen formidler nådegaveutrustning eller styrker nådegaver som ordinanden allerede har.

Dette blir imøtegått av bl.a. Sverre Solberg. Etter hans mening er det heller tvilsomt om de nevnte skriftsteder skal tolkes slik. Uansett bør de ikke oppfattes normerende, etter hans mening.

11. De fleste gir uttrykk for at begrepet "lærende" og "styrende" eldste er uklare og lite tjenlige. Det er nå ingen prinsipiell forskjell, og flere påpekte at begrepene ble strøket i forfatningen på siste synodemøte.

Helge Utaker mener de er typiske eksempler på begreper som er blitt hengende igjen fra den tid man leste NT på en noe biblisistisk måte. Etter hans oppfatning er Frikirkens ordning historisk sett en neddemning av den struktur den forente presbyterianske kirke i Skotland hadde. (121)

Kristiansen påpeker at de eldste stort sett har vært brukt til skriftlesning og som assistenter ved nattverden. Denne praksis synes han er uheldig. De eldste bør ta mer del i hele

embetstjenesten ut fra nådegaveprinsippet.

Enkelte gir imidlertid uttrykk for at de i disse begrepene ser en mulighet for differensiering av tjenesten. Det er en grei ordning at de eldste er med og leder menigheten, uten at de nødvendigvis må preke.

Løvli kunne her tenke seg å skille skarpere mellom pastor og eldste. (122) For ham ville det være mer i pakt med luthersk tradisjon om man gjorde eldstetjenesten til et hjelpeembete. Samtidig tror han det er en fordel å ha embetsbærere uten formell teologisk utdanning. Løvli tror heller ikke at man bare skal ha heltidsansatte som hyrder i en menighet.

12. Alle er enige om at en styrende eldste ifølge Frikirkens (nåværende) ordning har del i embetet. Imidlertid fremholder en pastor at praksis i mange tilfeller taler imot å legge eldstetjenesten til embetet.

13. De aller fleste svarer at også evangelisten har del i embetet, selv om mange synes Frikirkens ordinasjonspraksis er uklar på dette punkt. Blant disse er det noen som synes betegnelsen "evangelist" bør knyttes til den som har evangelistens nådegave, slik at evangelistgjerningen forstås innen rammen av det alminnelige prestedømme. (123)

Enkelte andre sier at evangelisten i Frikirken ikke har del i hyrdeembetet, dersom han da ikke også er kalt til eldste.

14. Det er utbredt enighet om at diakonen ikke har del i embetet. Jon Magne Lund finner grunn til å understreke at det ikke betyr at Frikirken underkjenner betydningen av diakonens tjeneste. "Jeg skulle imidlertid ønske at vi la mer vekt på det egentlige i diakonatet, nemlig omsorgstjenesten. Diakonene har en meget viktig oppgave i å støtte opp om embetsbæreren i dennes omsorgstjeneste".

Jølstad har en noe uklar holdning til spørsmålet om en diakon har del i embetet. Han svarer ja, men poengterer så at en diakon ikke har ansvar for at sakramentene forvaltes, og slik sett ikke kan sies å ha del i embetet. Dette kan nok bero på en noe annerledes språkbruk. Det samme gjelder Johan Tidemann Johansen jr., som mener at "alle kirken kaller til å utføre forsoningens tjeneste, på en måte har del i embetet, både misjonærer, evangelister og diakoner".

15. Dersom en person ikke har tjenesten med ord og sakrament som hovedoppgave, kan man da si at vedkommende er embetsbærer?

Her var svarene svært delte. En ganske stor gruppe svarte nei. Noen sa at dersom det dreide seg om en ordinert, var han embetsbærer uansett. Andre igjen sa at i tilfelle det var en ordinert som hadde en tilsynsoppgave, da var han embetsbærer.

Kristiansen begrunnet nærmere hvorfor eldstetjenesten i Frikirken regnes som en hyrdetjeneste, på tross av at en ikke nødvendigvis forretter nattverd eller forkynner Guds ord. Grunnen er at det

kanskje viktigste aspekt ved hyrdetjenesten er ansvaret for forvaltningen av nådemidlene. Og dette ansvar innehar en eldste sammen med hele rådet. At de eldste også har et borgerlig yrke, er ingen hindring. Det samme var tilfelle med apostlene.

16. Prinsippielt sett kan de eldste skifte på å være pastorer. Dette er det stort sett enighet om. Lund mente forskjellen mellom eldste og pastorer markeres for sterkt i Frikirken. På den andre side påpekte mange at nådegavene måtte være til stede. Jølstad ser det naturlig at den som står som pastor i tillegg har teologisk bakgrunn. Løvli må ut fra sitt syn (124) nødvendigvis reservere seg mot at de eldste skulle kunne bytte på å være pastorer. I tillegg understreker han at pastoren bør ha skolering i å forkynne.

17. Det er tydelig at mange ser forholdet mellom eldsterådets innstillingsrett og menighetens kallsrett som problematisk. Bare tre svarer kontant "nei" på spørsmålet om rådets innstillingsrett kan komme i motsetning til menighetens kallsrett. (125)

De fleste har ikke noe imot å trekke menigheten med i prosessen fram mot eldstevalg. (126) Flere understreker nødvendigheten av god kommunikasjon mellom menighet og eldsteråd før innstillingen legges fram, samtidig som de tror at eldsterådets innstillingsrett bør beholdes. (127) Runestad sier at den ordning Frikirken har i dag nettopp er et forsøk på å avveie forholdet mellom menighetens kallsrett og de eldstes innsettelsesmyndighet. Det er en vanskelig avveining, men det er ikke noe galt i at de eldste går foran og leder. "Det er også de eldste som ordinerer, og vi kan komme opp i vanskelige forhold dersom menigheten kjører fram en som eldsterådet er imot. Da kunne man risikere å få tilfeller av ordinasjonsnektelse, slik som man har opplevd i Den norske kirke."

Løvli finner det uheldig at eldsterådene i praksis blir selvsupplerende. Han får støtte av Lund Andersen, som tror en slik ordning er med på å svekke menighetens kallsrett og tilliten til det almenne prestedømme.

18. I mitt spørsmål 18 sa jeg at innstillingen om eldsteordningen synes å være interessert i å reservere den verbale forkynnelse til de ordinerte. (128) Her har jeg nok misoppfattet innstillingen, noe intervjuobjektene gav klar beskjed om. De som deltok i arbeidet med å skrive 79-innstillingen, synes likevel at forkynnelsen ved lekfolk kunne ha fått en bredere begrunnelse og større plass. De hadde også gjerne sett at det prinsipp 79-innstillingen hadde; at en kvinne kunne gjøre det samme som en uordinert mann, ble gjentatt. (129)

19. Frikirken har tradisjonelt talt varmt for "det myndige lekfolk". På synodemøtet er det imidlertid bare ordinerte som har stemmerett. Langt de fleste synes dette er et motsetningsfylt forhold, og et forhold det bør gjøres noe med. Enkelte tror at noe av årsaken er å finne i at uttrykket "det myndige lekfolk" framkom i en tid hvor motsetningene gjaldt folk med teologisk utdanning, og ikke i og for seg de ordinerte. De fleste pastorer og eldste i Frikirken har ikke hatt noen teologisk utdanning. Gjennom eldsterepresentasjonen i presbyterium og synode sikret Frikirken

seg mot å bli en forstanderstyrt kirke. Utaker mener at de eldste i høy grad ble ansett som lekfolkets utsendinger, og at mange av dem fortsatt oppfatter sin stilling slik. "Etter forfatningen er de prester, og jeg synes pastorene og de eldste har alt for mye makt i forhold til legfolket". (130)

Ifølge Runestad er Frikirkens ordning inkonsekvent. "Legfolket har stor makt opp til menighetsmøtet. Ut over det er de koblet fullstendig ut. Menighetsmøtet kaller pastorer og eldste, og avgjør spørsmål om kirketukt. Når vi kan gi legfolket så stor myndighet i lokalmenigheten, hvorfor kan vi ikke da gi dem tilsvarende myndighet i presbyterium og synode? ... Det er riktig at vi snakker mye om "det myndige lekfolk", men dessverre ser det ut til at det blir borte underveis".

Både Runestad og mange andre er bekymret over at eldsterådet er blitt tillagt mange praktiske oppgaver. Lund Andersen tror det kan komme til å tvinge seg fram en sterkere fordeling av arbeidsoppgavene mellom "det almenne prestedømme" og de ordinerte. Arbeidsmengden kan til slutt bli så stor at den hindrer embetsbæreren i å utføre hovedoppgaven.

Den vesentlige teologiske begrunnelse for bare å ha ordinerte utsendinger er at Frikirkens øverste læreansvar er lagt til synodemøtet. Annerledes blir det dersom en hevder at det normale læreansvar alltid ligger i lokalmenigheten, slik Løvli gjør. Da ligger det ingen trussel i et synodemøte av legfolk. (131)

En betydelig gruppe av de spurte har imidlertid en langt mer restriktiv holdning til legfolkets medbestemmelse. En mener det er nødvendig at de ordinerte avgjør lærespørsmål og saker av liturgisk art. Det blir understreket at en eventuelt ny representasjonsmodell må ivareta både legfolkets rett og hyrdenes lederansvar. En annen påpeker at et av de spørsmål som må avklares før man utformer noen ny representasjonsmodell, er i hvilken grad styringsfunksjonen tilhører embetet.

Jølstad ser ikke noen motsetning mellom det å ville ha et myndig lekfolk, og det faktum at bare ordinerte har stemmerett på synodemøtet. Det er viktig å huske at praktiske og åndelige ting kan henge svært nøye sammen, sier han. Dermed er det ikke noe galt i at de ordinerte tar avgjørelsen i slike saker. Likevel er Jølstad åpen for å drøfte hvordan ikke-ordinerte kan komme mer med i beslutningsprosessene.

20.85-innstillingen sier at "bortsett fra Guds kall bekreftet gjennom menighetens ytre kall, så er de øvrige kvalifikasjoner for hyrdetjeneste vesentlig av etisk karakter, sekundært av dogmatisk og karismatisk karakter". (132)

Bare to av de spurte var imidlertid enig i denne formuleringen. Noen forsvarte innstillingen med å påpeke at i de listene som antakelig ligger til grunn (1. Tim. 3,1-7 og Tit. 3,5-10) er de etiske kvalifikasjonene dominerende. De aller fleste mener likevel at dette er en uheldig formulering. Man kan ikke sette disse tre aspekter opp mot hverandre. Hele det bibelske materiale må være med. (133) Flere påpeker at et hellig liv ikke i seg selv kvalifiserer til en eldstegjerning. Noen mener også at

pastoralbrevenes krav til de som skal være eldste, ikke er annerledes enn de krav som stilles til alle kristne. (134) En synes nesten det er å stille det hele på hodet, når man krever rett liv før rett lære. (135)

Komiteens medlemmer trakk fram sitater fra innstillingen som reflekterer andre holdninger enn den tidligere omtalte. Skriften gir oss et bilde av de eldste som "personer som er modne kristne som viser sin tro både gjennom et gjennomført kristent liv og læremessig sunnhet, og som har gaver til å lede menigheten og være dens hyrde-lærere." - "Den grunnleggende kvalifikasjon for hyrdetjenesten er kjærlighet til Jesus Kristus, slik det uttrykkes i de tre spørsmål til Peter, Joh. 21,15ff." (136)

21. De skriftstedene som anses å ha avgjørende betydning for spørsmålet om kvinnelige eldste er 1. Kor. 14,26-39 og 1. Tim. 2, 11-12. Fire nevner bare det siste, mens mange tilføyer 1. Kor. 11, 2-16. Enkelte nevner også Ef. 5,21ff (137) Forøvrig er det en som mener komiteen fra 1979 hadde en mer åpen holdning til kvinnelig tjeneste i menigheten. (138)

3. KRITISK ANALYSE AV FRIKIRKENS EMBETSSYN

Det kan synes temmelig uklart hva som er Frikirkens embetssyn. Jeg vil derfor forsøke å gi en oversikt over de viktigste skillelinjer.

3.1. Embetsstruktur i NT.

Etter mitt syn er det helt klart at de som stiftet Frikirken mente å finne en enhetlig embetsstruktur i Frikirken. Det nye kirkesamfunnet skulle ordnes etter modell av de nytestamentlige menigheter. Kapitlene 2.2.1. - 2.2.3. påviser en rekke biblisistiske trekk. En kan få inntrykk av at Frikirken sakte, men sikkert beveget seg bort fra denne begrunnelsen og fikk en friere holdning til "det bibelske menighetsmønsteret". Et grundigere studium har imidlertid vist at man langt ut i 1950-årene så seg bundet av de nytestamentlige menighetsforskrifter i detalj. (139) Derfor er det nok riktigere å si at det hele tiden har vært sterke krefter som har sett den biblisistiske metoden som den eneste rette, og grupper eller enkeltpersoner som har vært noe mer nyansert.

Redegjørelsen sier at de lover som Kristus har gitt er tilstrekkelig til at Kirken alltid kan ordne seg i overensstemmelse med dem. Ordningen med lærende og styrende eldste er anvist i Guds ord. Mens 25-års skriftet tar avstand fra tanken om at en bestemt kirkeordning kan være den opprinnelige. (140) Men også dette skriftet har biblistiske tendenser. (141)

Håndbøkene kutter smått om senn ut biblisistiske formuleringer, og med 75-års skriftet dreier kursen betydelig i retning av en mer systematisk måte å lese Bibelen på. (142)

Men ennå har man ikke forsøkt å gi embetsstrukturen en ny

begrunnelse. En slik antydning kommer først i kirkesynserklæringen fra 1968.(143)

Lund Andersen var den som kom til å gå i bresjen for å gi Frikirkens kirkeordning en ny begrunnelse ut fra et evangelisk luthersk grunnsyn. Han minnet om at de som stiftet Frikirken nettopp ønsket seg frihet til å vurdere kirkeordningene ut fra det som til enhver tid tjener evangeliet. Denne frihet burde vi nå gjøre mer bruk av, heller enn å binde oss til menneskelige bestemmelser. Dessuten gir ikke NT detaljerte bestemmelser og regler for kirke og menighet, mente han. Derimot var han ikke redd for å sette opp hvilke prinsipper som måtte ivaretas ut fra den lutherske bekjennelse. Noen av de viktigste er: menighetens rett til å bedømme læren og til å kalle sine tjenere, og den enkelte kristnes frihet og plikt til å ta del i Ordets tjeneste. (144)

Fremdeles kan en finne en noe tilfeldig måte å bruke Bibelen på, f.eks. i innstillingen Eldstetjenesten i våre menigheter.

85-innstillingen stiller spørsmålet: "På hvilken måte er det bibelske mønster bindende for kirken i dag?". Den henviser til Frikirkens skrifts- og kirkesynserklæring. I tillegg setter den opp en liste over hva som er bindende ordninger når det gjelder hyrdetjenesten. Til disse hører bl.a.

- at ledelsen av menigheten i stor grad må være overlatt hyrdeembetet,
- at dogmatiske og karismatiske kvalifikasjoner er sekundære i forhold til de etiske, og
- hyrdens karakter av forbildetjeneste.

Deretter følger en presisering av hva kirken ikke er bundet til: "Valgmåter, praktiske ordninger for ordinertes funksjonstid, fordeling av ansvar innen eldsterådet, utførelsen av de pastorale oppgaver og andre ordninger må være gjenstand for vurdering i lys av tjenestens karakter og tjenernes karismatiske utrustning. Men hvor det foreligger et bibelsk forbilde, bør dette få innflytelse på avgjørelsene.(145)

Jeg synes ikke denne grenseoppgang faller heldig ut i forhold til de lutherske bekjennelsesskrifter. Innstillingen er opptatt av "å fylle den ramme bekjennelsens ord om embetet gir, med den bibelske fylde". Dette er vel og bra, men når det bibelske materiale ikke gir et enhetlig bilde av embetet, synes jeg det er farlig å gjøre enheten i kirken avhengig av konformitet i slike saker. (Jfr. de tre nevnte punkt) Dessuten er det ikke gjort noe forsøk på å begrunne hva som etter komiteens mening må være bindende, og hva som ikke er det. Hele denne problemstilling blir tatt opp igjen under punkt 4.7.2. Jeg vil her bare nevne at innstillingen gjennom begrunnelsene for flere omstridte punkter ser ut til å underforstå et gitt bibelsk forbilde som avgjørende norm. (146) Den er ikke helt overbevisende m.h.t. å skjelne mellom menighetsforskrifter og prinsipper for kirkens liv. Selvsagt er også det et eksegetisk spørsmål.

Av intervjuene er det ingen som fullt ut følger opp linjen fra Redegjørelsen, Giset m. fl. Det nærmeste vi kommer er de som sier at NT har klare ansatser til en enhetlig embetsstruktur.

3.2. Embetets utspring.

Spørsmålet om embetets utspring er viet liten oppmerksomhet i Frikirken. I perioden fram til kirkesynserklæringen av 1968, er det få utsagn som kan belyse dette tema. De aller fleste går i lavkirkelig retning. (147) Så også kirkesynserklæringen: "Ansvar for nådemiddelforvaltningen er pålagt kirken som helhet. En rett orden forutsetter at menn som kirken selv har kalt og innviet som hyrder og lærere for menigheten, tar hånd om denne tjenesten". (148)

Håndboken av 1971 har et utsagn som går i en noe annen retning: "Ordinasjonen markerer at det åndelige oppdrag og den åndelige myndighet er gitt av kirkens hode og herre Jesus Kristus og ikke av menigheten som formidler kallet". (149)

Først i innstillingen fra 1979 blir temaet gitt en selvstendig behandling. Komiteen har t.o.m. et ganske bestemt syn på saken: "Hyrdetjenesten får ikke sin autoritet fra menigheten, men fra Gud. Den springer ikke ut fra det almenne prestedømme, men fra apostolatet". Dette blir presisert slik at visse funksjoner som apostlene hadde, føres videre av hyrdetjenesten.

Jeg har i kap. 2.2.4.2. ført opp en del av de utsagn som i 85-innstillingen omhandler dette tema. 85-innstillingen sier bl.a. at de eldste utgår fra menigheten og skal tjene i den, (noe også komiteen fra 79 ville vært enig i.) Den framholder at CA knytter embetet direkte til menigheten og det almenne prestedømme. Nettopp embetet sikrer det almenne prestedømme ved at ingen skaffer seg selv myndighet over andre. "Derfor overdras tjenesten til en av menigheten valgt mann. Oppdraget er gitt menigheten, og i den forstand utøver han sine gjerninger på menighetens vegne". (150) Jeg finner likevel ikke grunnlag for å si noe mer enn at det her foreligger et eksempel på ulik vektlegging.

Resultatene fra intervjuundersøkelsen viser at omtrent halvparten tenker seg embetet utgått fra apostolatet. Hva som faktisk er det rådende syn innen Frikirken i dette spørsmål, er vanskelig å fastslå, men det er i alle fall ikke høykirkelig.

3.3. Funksjonalt eller personalt embetssyn?

Slik jeg ser det ville det være naturlig om de som mener at embetet utgår fra det almenne prestedømme hadde et funksjonalt embetssyn. Jeg mener å ha påvist at ledende krefter innen Frikirken tenker seg at det almenne prestedømme/ menigheten overgir sin fellesoppgave, nådemiddelforvaltningen, til bestemte personer for ordens skyld. Ved at menigheten kaller enkelte personer av det almenne prestedømme til å ivareta en ordnet tjeneste med ord og sakrament, unngår man at noen tar seg selv til rette. (151) Da må det være av underordnet betydning hvem som blir satt til å utøve embetsfunksjonene, bare de er kvalifisert for det. Kvalifikasjonene for tjenesten med ord og sakrament vil bli behandlet under kapittel 3.5. Her skal bare nevnes at nådegavenes avgjørende betydning ser ut til å være et av de forhold som bringer inn det personlige aspekt ved embetet. I Frikirken er bemerkelsesverdig nok en del av dem som finner embetets utspring i det almenne prestedømme svært opptatt av det

personale aspekt og embetets ytre form. (152)

Det er interessant å se at de delte meninger, samt de "både-og" som uttrykkes, også i denne sak kan spores langt tilbake:

Redegjørelsen snakker om de av Gud forordnede tjenester. Både den og 25-års skriftet uttaler seg svært negativt om embetsstanden. (153)

25-års skriftet viser at man både tok avstand fra dem som satte den personlige autoritet høyest på tinden, og dem som fornektet all personlig autoritet utenfor menighetsmøtet. (154)

Poenget for 50-års skriftet er at visse funksjoner skal holdes i gang, og at det skal skje med orden. (Derfor må de personer Gud har gitt nådegavene utøve funksjonene). (155)

Frikirkens håndbøker vitner derimot om at embetets binding til personer er svært strengt forstått. Det viser reglene for valg, fratredelse og avsettelse. (156)

Som påvist i kapittel 2.2.3. ble disse reglene etterhvert lempet litt på. Endringene var imidlertid ikke store, og på synodemøtet i 1985 ble de igjen innskjerpet. 85-innstillingens intensjon var at utvelgelsen av nye eldste måtte få minst mulig karakter av valg og mest mulig av kall.

Den håndbok som nå gjelder er typisk for det nyanserte syn Frikirken har. Eldstegjerningen er en ordnet tjeneste som er betrodd bestemte personer. Vekten ligger likevel klart på det oppdrag og den nådegavetjeneste som skal utføres. (157)

79-innstillingen har et sterkere personalt aspekt i og med at apostolatet regnes som embetets utspring, og embetsbærerne betraktes som de personer som overdrar tjenesten til ordinandene. Men det settes intet likhetstegn mellom apostlene og de eldste. Det er funksjonene som skal føres videre. (158) I kapittel 2.2.4.2. har jeg påvist en ulik vektlegging hos de to komiteer. I tillegg kan jeg ikke fri meg fra den tanke at det her finnes to motstridende tendenser innen 85-komiteens innstilling. På den ene side sier den at det er embetsbærerne som forestår utvelgelsen av nye eldste. På den annen side gir den uttrykk for at det er menigheten som overgir tjenesten til ordinanden. Samtidig som den påpeker at CA5 først og fremst ser på embetet som en funksjon, understreker den hyrdeembetetets karakter av forbildetjeneste (som bindende for kirken i dag). Mottoet: "Engang ordinert - alltid embetsbærer" som går igjen i denne innstilling (og som jeg forøvrig slutter meg til), innebærer vel også et personalt aspekt. Når det dessuten kommer til spørsmålet om kvinnelige eldste, blir nettopp det personale svært så viktig. (159)

Intervjuundersøkelsen viste at nådemiddelforvaltningen, - og dermed det funksjonale aspekt - stod helt sentralt i Frikirkens embetssyn. Samtidig klinger det personale aspekt i større eller mindre grad med hos de fleste. Etter mitt syn er denne dobbelthet typisk for embetssynet i Frikirken. Jeg finner det vanskelig å bestemme Frikirkens embetssyn i forhold til de definisjoner jeg refererte innledningsvis. (160) Frikirkens stiftere hadde langt på

veg et biblisistisk begrunnet lavkirkelig embetssyn.

Hovedstrømmen i Frikirken i dag er å finne i "bås C"; "personalt/funksjonalt", selv om det finnes sterke elementer fra "bås A" funksjonalt.

Kirken som helhet har fått i oppdrag å forvalte nådemidlene, men embetet har ikke sin begrunnelse i menighetens vilje til en ordnet nådemiddelforvaltning, men i Guds innstiftelse. Samtidig ^{utfører} embetsinnehaveren sin tjeneste på menighetens vegne.

3.4. Styrende og lærende eldste.

Den presbyterianske kirke som Frikirken hadde som modell, opererte med fire tjenestefunksjoner: hyrde, lærer, eldste og diakon, men bare ett embete: presbyterembetet. Hyrden eller pastoren innehar det egentlige presbyterembete, og har forkynnelse og sakramentsforvaltning som sin hovedoppgave. De eldste er lekfolk med hovedsaklig administrative oppgaver ved siden av et vesentlig ansvar for kirketukten og sjelesorgen. (161) Kirkesynserklæringen fra 1968 understreker at det presbyterianske mønster er tilpasset og må praktiseres i samsvar med den lutherske bekjennelse. (162)

Kap. 2.1.1. - 2.2.4. fremstiller hvordan dette er forsøkt gjort. I begynnelsen ble de to funksjonene hyrde og lærer slått sammen. Stykkevis og delt ble også styrende eldste slått sammen med dem. Nå er det helt klart at styrende eldste ^einnhar det egentlige "presbyterembete". De styrende eldste ble i Frikirken ordinert. (163) Likevel vil jeg påstå at forholdet i praksis var at pastoren ble regnet som den egentlige embetsbærer, mens de eldste ble regnet som lekfolk. Det er helt klart at vanlig praksis fram til i dag har vært at pastoren har forkynnelsen og sakramentsforvaltningen som sin hovedoppgave. De eldste har først og fremst tatt seg av administrative gjøremål, samt kirketukt og sjelesorg - slik vi finner det i den presbyterianske kirke. (164)

Dersom spørsmålene som stilles ved ordinasjon av styrende eldste leses isolert, er det ikke noen tvil om at det er snakk om en hyrdetjeneste: "Vil du ved den Styrke, som Naaden i Kristo Jesu giver med Omhyggelighed og Troskab, varetage din Gjerning som styrende Ældste, vaage over den hjord, i hvilken du er sat som Tilsynsmand, vise deg selv som Mønster på gode Gjerninger, sørge for Menighedens Opbyggelse og Tugt og vaage over, at ikke fremmede mod Guds rene Ord stridende Lærdomme skulde trenge seg ind i Menigheden?" Det dreier seg om vesentlige funksjoner av det kirkelige embete, men forstanderen blir ikke spurt om dette. Han får bare spørsmål om forvaltningen av nådemidlene, og om å "styre vel sitt eget hus". (165) Muligens kan tanken om eldsterådet som det organ som pga. kontinuitet har best mulighet til å ivareta de nevnte funksjoner, ligge til grunn for en slik fordeling. Eldsterådet kan kanskje bedre sørge for at menigheten får del i hele Guds råd til frelse. (166)

Historisk sett vet vi at ordinasjonsritualet er så godt som ordrett oversettelse av tilsvarende ritual i den skotske forente presbyterianske kirke. (167) Evangelister og misjonærer blir ikke tatt med før i 1915. Deres gjerning bestemmes ikke nærmere slik som for eldste og forstander, men ellers får de samme spørsmål som

forstandere og eldste.

Evangelistens og misjonærens tjeneste synes jeg fortsatt er noe uklar, i og med at de ikke direkte får spørsmål om å ivareta noen funksjoner av det kirkelige embete, men bare om å ivareta sin gjerning som hhv. evangelist og misjonær. Dette forhold er imidlertid foreslått endret. Forfatningsutvalget framla en innstilling for synodemøtet 1985 som innebærer at alle spørsmål blir felles for de fire gruppene. (168) Dessuten er ritualet delt i to; selve ordinasjonen utgjør første del, mens innsettelsen utgjør andre del. Det variable spørsmål er erstattet med to felles spørsmål. Under ordningsdelen spør ordinator: "Vil du arbeide for Jesu Kristi kirkes renhet, oppbyggelse og utbredelse, og forkynne Guds ord rent og forvalte de hellige sakramenter i overensstemmelse med Herrens innstiftelse?" Under innsettelsen kommer følgende spørsmål: "Vil du --- gjøre en hyrdes gjerning: Forkynne Guds ord rent og forvalte de hellige sakramenter -? " En slik løsning vil uten tvil være mer konsekvent.

Jeg vil anta at formålet med den bestemmelse som kom inn i Håndboken av 1922 om å påse at de styrende eldste kom i flertall ved valg til synoden, var å sikre "lekfolket" flertall. (169) Denne antagelse er blitt styrket av det to av intervjuobjektene har sagt om forståelsen av begrepet "lekfolk". (170) I tillegg støttes den av en oppsiktsvekkende uttalelse fra 85-innstillingens formann Paulsen. Som svar på Utakers karakteristik av Frikirken som "prestestyrte", skriver Paulsen følgende: "Det tar seg fikst ut å si at Frikirken er like prestestyrte som Romerkirken. Men det er bare sant i en bestemt tolkning og tildekker mer av virkeligheten enn det avdekker. Flertallet av ethvert eldsteråd er det som i alle andre sammenhenger ville vært kalt lekfolk, yrkesaktive i andre sammenhenger og fremgått av og valgt av den lokale menighet selv. Nettopp eldsteordningen er med på å fjerne den tradisjonelle norske strid mellom embete og legfolk". (171)

Likefullt taler den samme håndboken (1922) om "hyrdegjerningen med saavel lærende og styrende eldste". - "Forstander og styrende eldste danner sammen menighetens råd, og en styrende eldste skal ikke ordineres omigjen dersom han blir kalt til forstander". (172)

Fram til og med håndboken av 1956 nevnes ikke forkynnelsen og sakramentforvaltningen blant de eldstes oppgaver. I håndboken av 1971 nevnes det imidlertid først. Jeg kan ikke se annet enn at denne utgaven av håndboken i høyeste grad er i strid med seg selv. I forfatningsdelen står det at de eldste bare skal bistå forstanderen i hans hyrdetjeneste. Når, forstanderen ikke er til stede, kan de forvalte sakramentene. Reglementet sier at ordinasjonen for eldste og forstander prinsippielt er lik. Den er en vigsling til hyrde- og læreembete. Etter å ha ramset opp eldsterådets oppgaver i 12 punkter sier reglementet likevel at det er naturlig at flere av disse i første rekke ivaretas av forstanderne, ganske spesielt når det gjelder forkynnelse og sakramentsforvaltning. Andre avsnitt i §6 innebærer et sterkere skille mellom lærende og styrende eldste, i forhold til det tilsvarende punkt i tidligere håndbøker. (173) Som nevnt ble dette rettet opp i 1983. (174)

Sammen med 85-innstillingen (175) utgjør da formuleringene i

håndboken et definitivt brudd med tanken om de eldste som lekfolk. (Debatten om ny styringsmodell er også et tegn på det. I og med at forfatningsutvalget har foreslått en modell hvor de ikke-ordinerte kommer i flertall, se forøvrig punkt 3.6.) Jeg gir derfor "eldstekomiteen" rett i at Frikirken formelt sett betrakter hele sitt eldsteråd som bærere av hyrdetjenesten. (176). Intervjuundersøkelsen gir i tillegg klart inntrykk av at forståelsen for dette er utbredt. (177) Men det samlede materiale viser at det likefullt er langt igjen før nye formuleringer av embetssynet slår rot i hele kirken. (178) Det mangler nok en del på at de eldste forstår seg selv som innehavere av det kirkelige embete.

Dessverre er nok forstander Gisets formaninger til menigheter som skal velge nye eldste fortsatt like aktuelle. Han ba dem legge vekt på det åndelige, og ikke ytre, verdslige kriterier. (179) Det er jo ikke så underlig om vanlige menighetslemmer er opptatt av å få gode foretningsfolk og administratorer inn i eldsterådet, når en tenker på hvilke oppgaver rådet er tillagt. (180)

3.5. Kvalifikasjoner for embetet.

Den forfatning som står i Redegjørelsen har en interessant anmerkning til CA 8. Den erklærer seg enig i at sakramentenes virkekraft er uavhengig av forvalterens sjelstilstand. Skulle det derimot være bekjennelsens mening at en ond er tjenlig til å utlegge Ordet, vil den bestemt benekte det. Merknaden er beholdt i den nyeste utgaven. Frikirken avviser altså donatismen. Bakgrunnen for det forbehold som er tatt er helt opplagt at Den norske kirke hadde ordinert ikke-kristne. (182)

Ifølge Redegjørelsen er nådegavene det bestemmende ved valg til læreembete. (183) Pastor Wettergren framholder at pastoralbrevene gir inntrykk av menighetens ledere som "prøvede menn, både hva liv og lære angår". (184) Giset sier nådegaven til å styre eller lære, eventuelt begge, er det som gjør en bror skikket til å være eldste. (185) Ellers finnes det ikke så mye stoff om dette, bortsett fra det som kommer fram i ordinasjonsritualet, slik det er gjengitt i håndbøkene. (186) Ordinasjonsritualet har vært nesten uforandret fram til i dag. Ut over det språklige er den eneste betydelige endringen at forfatningen sidestilles med bekjennelsen i et av spørsmålene. Fram til 1942 lød spørsmål 2 slik: "Finner du din bekjennelse uttalt i den lutherske kirkes bekjennelsesskrifter overensstemmende med vår forfatning?" I den nye utgaven ble "overensstemmende med" byttet ut med "og i". Denne formulering gjorde at flere fikk problemer med å anerkjenne Frikirken som luthersk. I håndboken av 1956 ble den opprinnelige ordlyden tatt inn igjen, og i 1971 ble "overensstemmende med vår forfatning" sløyfet helt. (187) Dermed markeres et klart skille.

Forstander, eldste, evangelist og misjonær får de samme spørsmål, bare ett varierer. Læremessige spørsmål får stor plass. Det direkte spørsmål "Elsker du vår Herre Jesus Kristus?" viser tydelig at kjærlighet til kirkens Herre er nødvendig. (Kapittel 3.4. behandler det variable spørsmål)

Håndboken av 1971 viser på nytt hvor grunnleggende nådegavene er for tjenesten. De oppfattes nesten identisk med tjenesten: "Kristus

styrer menigheten gjennom de nådegaver han gir-". (188) Frikirken har heller ikke pleid å utlyse pastorstillinger. Menigheten sender kallsbrev til den person de selv (etter innstilling fra eldsterådet) og presbyteriestyret er blitt enige om.

I senere tid har Frikirken vist en økende forståelse for nytten av en teologisk utdanning. (189) Lund Andersen som arbeidet for at Frikirken skulle få sitt eget seminar, understreket i den forbindelse at det måtte passe inn i Frikirkens linje som en "nådegavekirke", og en kirke som framholder kallets nødvendighet. (190)

De mange utsagn om menighetens kallsrett og de strenge bestemmelsene omkring valg av eldste viser at Frikirken hele tiden har vært opptatt av kvalifikasjonen "rettelig kallet". Svarene i intervjuundersøkelsen betoner at Guds kall og utrustning, samt menighetens kall er det som gjør en person til eldste. Altså er det følgende kvalifikasjoner Frikirken først og fremst har lagt vekt på:

- bekjennelse til Kristus
- bekjennelse til kirkens lære
- nådegaver
- kall

I tillegg nevnes rett liv og utdanning.

På denne bakgrunn er det overraskende å finne følgende utsagn i innstillingen fra 1985: "Bindende må det være at Guds kall bekreftet gjennom menighetens ytre kall er avgjørende kvalifikasjon for tjenesten. De øvrige kvalifikasjoner er vesentlig av etisk karakter, sekundært av dogmatisk og karismatisk karakter". (191)

Innstillingen har imidlertid også et eget avsnitt om kvalifikasjoner. (C4) Det begynner med å fastslå at "den grunnleggende kvalifikasjon for hyrdetjeneste er kjærlighet til Jesus Kristus". (Her henvises til Joh. 21,15ff) Men så kommer klart og bestemt uttrykt at "de kvalifikasjoner menigheten kan og skal anvende ved valget av eldste, er gitt i 1. Tim. 3,1-7 og Tit. 1,5-10". Dersom disse skriftsteder er avgjørende, er det vanskelig å se hvordan Frikirkens fedre har kunnet vurdere nådegavene som en så viktig kvalifikasjon, all den tid de ikke er direkte nevnt i disse skriftavsnitt. Etter min mening virker innstillingens framstilling av dette punkt noe tilfeldig. (192)

Det utsagn som gir det mest helhetlige bilde av det bibelske materiale er det som karakteriserer de eldste som modne kristne som viser sin tro gjennom et gjennomført kristent liv og læremessig sunnhet, og som har gaver til å lede menigheten og være dens hyrde-lærere. (193)

Den dogmatiske kvalifikasjon kommer tydelig fram under de praktiske konklusjoner komiteen trekker: "Rådet bør også ved samtale undersøke kandidatens tilslutning til kirkens skriftsyn og bekjennelse". (194) Intervjuobjektene mente likefullt at påstanden om de etiske kvalifikasjoner som primære og de dogmatiske og karismatiske som sekundære ikke burde stå uimotsagt. Flere hevdet at dette var en uheldig og farlig formulering. De tre nevnte aspekter bør ikke settes opp mot hverandre. Dessuten kan man ikke

kreve rett lære før rett liv.

En viktig kvalifikasjon som til nå bare har vært underforstått som en selvfølge, er at embetsbæreren må være mann. Den kvalifikasjonen blir nærmere behandlet under punkt 3.7.

3.6. Forholdet mellom det almenne prestedømme og det kirkelige embete.

Forfatningen sier følgende om det almenne prestedømmets rettigheter: "De saker som etter forfatningen skal avgjøres av menigheten i samlet møte, er følgende: Kall/valg og event. avskjedigelse av forstander, eldste, diakoner, valg av eldsterepresentasjon til presbyterium og synode, samt menighetstukt". (§8) Forfatningen har ingen bestemmelser som begrenser menighetens rett bortsett fra de som gjelder ved kall/valg av eldste og pastorer. (195) Jeg går derfor ut fra at menigheten i de andre saker som er nevnt i denne paragraf er suveren.

En vesentlig årsak til at Frikirken ble stiftet var at det almenne prestedømme ble undertrykket i Den norske kirke. (196) I kapittel 2 mener jeg å ha påvist at kampen for å gi det almenne prestedømme sin rettmessige plass alltid har vært levende innen Frikirken. Boken Hva er Frikirken? uttrykker det slik: "De hadde trang til å ta i bruk de forskjellige nådegaver - det åndelige prestedømmes bibelske rett, men det ble en lang og tornefull veg å gå innen dette bibelske prinsipp ble alminnelig anerkjent, ja, er det neppe ennå". (197) På den annen side framgår det av materialet at embetsbærernes innstillingsrett har stått sterkt, og fremdeles vil fastholdes. Begge disse linjer går igjen hos de fleste kildene.

50 års-skriftet understreker f.eks. at menigheten selv velger forstander, eldste og diakoner, og avgjør sine indre anliggender. Utover det måtte de eldste bestemme, men da med de styrende eldste i flertall. Som nevnt kan jeg ikke finne annet teologisk poeng ved det enn at legfolket skulle sikres flertall.

Giset har den samme dobbeltheten: Samtidig som han i sterke ordelag taler for menighetens rett til selv å velge sine tillitsmenn, påpeker han at overeldsterådet tar avgjørelser i viktige saker. Det er forresten ikke godt å vite hva han egentlig mener, fordi han også sier at intet eldsteråd må tilta seg en slik makt at det gjør lokalmenigheten umyndig i sine egne anliggender.

Den samme dobbelthet går også igjen hos Lund Andersen. På den ene side understreker han legfolkets rett til å bedømme læren, kalle sine tjenere og ta del i Ordets tjeneste. På den annen side foreslår han at læremessige saker ikke skal sendes menigheten til høring. (198) Hvorvidt dette siste var ment som et taktisk utspill for at kvinnene kunne få slippe mer til i Frikirken, er ikke godt å si. Det understreker i alle fall den sterke tradisjonen innen Frikirken for at eldste og pastorer behandler lærespørsmål. (199)

Håndboken av 1956 gir adgang til å innstille det dobbelte antall eldste. Synodemøtet i 1985 la seg som nevnt på en strengere linje. Den vil beholde embetsbærernes innstillingsrett ved valg av nye

embetsbærere, og understreker deres autoritet også i andre saker. Komiteens formann Paulsen presiserer i sin artikkel "Administrasjonsråd" (Budbæreren nr. 33, 3 november 1985 s. 7) at det endelige ansvar for læren alltid vil ligge på eldsterådet. Følgelig kan ikke valget av forkynnere fullt ut overtas av et organ utenfor rådet.

Det framgår av intervjuundersøkelsen at de fleste opplever en spenning i forholdet mellom det almenne prestedømme og embetsbærernes innstillingsrett. (201) Slik det er i dag, har lekfolket ingen myndighet ut over menighetsmøtet.

Det må være tillatt å anta at denne forvirring for en del skyldes at man på et visst tidspunkt byttet ut de mer bibelsk relaterte uttrykk "det almenne prestedømme" og "hyrdetjenesten" med motsetningene "lekfolk" og "universitetsutdannede prester".

Forfatningsutvalget har nå sendt til høring en styringsmodell hvor ikke-ordinerte får flertall både på presbyterie- og synodeplan. En skikkelig behandling av lærespørsmål skal sikres av et tilsynsmannskollegium på toppen. (202) (En del av forfatningsutvalget ønsker at innstillingsretten skal beholdes på alle plan.) Ut fra denne avhandlings kilder synes det lite trolig at et slikt forslag vil gå igjennom med det første.

Bakke Waale mener Frikirken identifiserte seg med lekmannsbevegelsen som blomstret opp etter at konventikkelplakaten ble opphevet i 1842. De som var med da Frikirken ble dannet hadde i vesentlig grad bakgrunn i denne bevegelsen, skriver hun. Frikirken la derfor vekt på det almenne prestedømme og at nådegavene skulle ha gode utfoldelsesmuligheter. (203) Et interessant trekk i denne forbindelse er den omfattende "foreningsvirksomhet" Frikirken har drevet; misjonsforeninger, kvinne- og mannsforeninger, barne- og ungdomsforeninger, søndagsskoler, osv. I disse sammenhenger ble det i aller høyeste grad forkynt, og her var også kvinner med. (204) Lenge var det likevel en del oppgaver som var forbeholdt menn.

Først med 79-innstillingen ble det klart at en kvinne kunne utføre de samme tjenester som en uordinert mann. Nå er det prinsippielt sett ikke lenger noe i veien for at en kvinne taler på en gudstjeneste. Forholdende er likevel svært forskjellige fra menighet til menighet. I de fleste menigheter er det fremdeles ytterst sjeldent å se en kvinne på talerstolen.

3.7. Kvinnelige eldste

Jeg har allerede påvist at eldste i Frikirken innehar det kirkelige embete. (206) På grunn av det historiske forløp blir kvinnens adgang til embetet behandlet i forbindelse med en innstilling om eldstetjenesten. (207) Debatten om kvinnelige prester er derfor i Frikirken blitt en debatt om kvinnelige eldste.

Under behandlingen av dette spørsmål er det nyttig å ha i tankene at muligheten for å ha kvinnelige eldste for første gang ble behandlet offentlig av Frikirkens organer på synodemøtet 1985. De første innleggende i Budbæreren om saken kom i 1979, - og ble møtt

av en "øredøvende" taushet. (208) Debatten i Frikirkens organ Budbæreren kom ikke skikkelig i gang før i 1985.

Kvinnene i Frikirken fikk stemmerett så sent som 1968, og først i 1983 full adgang til diakontjenesten. (209) Videre er det interessant å merke seg at det stort sett er de samme argumentene som ble brukt mot kvinnelig stemmerett, som nå brukes mot kvinnelige eldste.

Det oppsiktsvekkende er at debatten såvel innad i Den norske kirke som i samfunnet forøvrig har pågått i mange tiår, uten at kvinnene i Frikirken har kommet med krav om en skikkelig begrunnelse for sin kirkes praksis.

3.7.1. Skriftsyn.

Sentrale personer i Frikirken har sagt at de ser på spørsmålet om kvinnelige eldste som en "testfråga" på bibeltroskapen. (210) En av dem har senere moderert sin uttalelse noe. Paulsen vedgår at premissene for det standpunkt man tar er viktige for bedømmelsen av bibeltroskapen. De blir en prøve som viser på hvilken måte en vil la Skriften være norm for kirken. Like fullt gjentar han at om mindretallet får gjennomslag, innføres det et nytt bibelsyn. (211) Dette siste er det mange som har gitt uttrykk for, men få har sagt noe om hva som egentlig er nytt og hva som er "gammelt". Paulsen har imidlertid gjort rede for det også: "Et nytt bibelsyn får vi når visse deler av det apostoliske ord ikke lenger betraktes som gyldig. ... Det avgjørende skille går nå ved spørsmålet om hele Bibelen er Guds ord til oss i dag". (212)

På denne bakgrunn er det interessant å se at den samme Paulsen sier seg enig i den skjelning som Bjerkholt gjør mellom "underordning som grunnleggende etisk norm - og de praktiske konsekvenser av denne norm". (213) Dette lar han f.eks. komme til anvendelse overfor slørpåbudet i 1. Kor. 11. Når det gjelder 1. Tim. 2 "er vi i den situasjon at vi ikke kan gjøre det konkrete uttrykket situasjonsbestemt og ikke-gjeldende uten å krenke det. Å sette kvinner inn i eldstetjeneste er ikke bare å erklære den apostoliske formaning for ugyldig, men å krenke den Guds ordning som begrunner det". (214) Hvorfor det er slik, sier han ingen ting om. Jeg kan ikke se noen forskjell på å anse det konkrete uttrykk i 1. Kor. 11 som en menighetsforskrift vi ikke er bundet av, og å anse 1. Tim 2, 11-12 på samme måte. Uansett er det ikke lett å se at det skulle innebære et nytt skriftsyn i en luthersk kirke. I prinsippet er det også det samme som skjer i CA 28. (215) Enten må man anse alle menighetsforskrifter som bindende, - eller ingen. Slik jeg ser det, er det umulig å overta alle så lenge det ikke finnes noe enhetlig mønster for menighetsorganisering i NT. (216) Et spørsmål er likevel om de forskrifter som begrunnes ut fra skapelsen står i en særstilling. Aktuelt for spørsmålet om kvinnelige eldste er underordningsprinsippet. Til det er å bemerke at Paulsen allerede har gått med på å skjelne mellom underordning som grunnleggende etisk norm og dens praktiske anvendelse. Grunnlaget for å fastholde 1. Tim.s anvendelse, men ikke 1. Kor.s er da intet annet enn en sak om personlig skjønn.

Videre har innstillingen om eldstetjenesten søkt å gi inntrykk av at eksegesen ikke er noe problem i spørsmålet om kvinnelige

eldste. "Det er helt klart at NT nekter kvinner å være hyrder. Uenigheten går på i hvilken grad dette er bindende for oss i dag". (217) Jeg kan vanskelig se annet enn at dette er en fortegnelse av virkeligheten. Både for komiteen som skrev denne innstillingen og for intervjuobjektene er 1. Kor 14 og 1. Tim. 2. tydeligvis avgjørende. Eksegetisk sett er det slett ikke sikkert at noen av disse stedene omtaler hyrdetjenesten. (218) Og det er snarere en forvrengning av de faktiske forhold å gi inntrykk av at det er noen utbredt enighet blant eksegeter om tolkningen av disse skriftstedene. Dessuten er det særdeles interessant å legge merke til at den tolkning innstillingen fra 1979 ga av 1. Kor 14 slett ikke vakte noen debatt om bibelsyn, enda den klart motsier 85-innstillingen. (219)

3.7.2. Bekjennelsesspørsmål.

I tillegg til å betegne spørsmålet om kvinnelige eldste som en "testfråga", har man også kalt det et bekjennelsesspørsmål. (220) Intervjuundersøkelsen viste at mange var uenige i dette. Siden både synodeformannen og formannen for 1985-innstillingen ser det som et bekjennelsesspørsmål, er det viktig å reise denne problemstillingen. Problemet er imidlertid at det ikke har kommet klart fram hva man mener med bekjennelsesspørsmål, utover at uenighet må føre til læretukt. Løvli sier at det ikke bare gjelder saker som strir mot bekjennelsesskriftene, men alle de spørsmål vi kan finne svar på ut fra Bibelen. (221) Etter min mening er dette en svært upresis bruk av begrepet. Da blir f.eks. alle etiske spørsmål prinsippielt bekjennelsesspørsmål.

Jeg forstår det slik at man kan bruke uttrykket bekjennelsesspørsmål i tilfelle noen avviker fra det som er nødvendig for kirkens sanne enhet. (222) "Og til sann enhet i kirken er det nok å være enig om evangeliets lære og om forvaltningen av sakramentene. Men det er ikke nødvendig at det alle steder er ensartede menneskelige overleveringer". (CA7) Ut fra denne artikkel og også CA 24 vil jeg hevde at også apostoliske ordningsforskrifter faller inn under "menneskelige rett". Ifølge reformatorisk syn har bare selve innstiftelsen av nådemidlene og tjenesten med disse karakter av guddommelig rett. (223) Dersom man mener at embetets ytre form hører med til det som er konstituerende for kirken, kan man karakterisere spørsmålet om kvinnelige eldste som et bekjennelsesspørsmål. (224) Etter Frikirkens forfatning tilhører det heller ikke "Basis".

3.7.3. Embetets form og funksjon.

Jeg mener at embetets ytre form kommer inn under jus humanum, dvs. menneskelig rett. (225) En del av lederne i Frikirken skiller imidlertid ikke mellom embetets ytre og indre form. De aksepterer ikke problemstillingen. All den tid embetets form ikke var den samme i de forskjellige nytestamentlige menighetene, ser jeg det slik at NT selv skiller mellom tjenestens form og funksjon. NT setter heller ikke opp én form som den riktige. Blant annet fortelles det om flere måter å innsette ledere på. Vi ser heller ikke at det noen gang ble satt spørsmålstegn ved at ikke-jøder fikk utøve hyrdetjenesten, enda både Jesus og apostlene var jøder. (226) Dette må sees på som nok et tegn på at det var tjenestens funksjon og ikke dens form som var viktig.

Reformatorene hadde et klart prinsipp å gå etter: De funksjoner som Jesus hadde knyttet frelsen til, er de nødvendige for kirkens sanne enhet (Ordet, dåpen og nattverden). Det var dette reformatorene var opptatt av, og ikke hvem som skulle utøve disse funksjonene. CA 5 taler heller ikke om embetet som en gruppe innviede personer som fører embetet videre gjennom nye innvielser. Det kan her være nyttig å tenke på at det ord reformatorene brukte var "Amt" og "Ministerium", begge med grunnbetydningen "tjeneste". Det dreier seg altså ikke om en stand, men en tjeneste for at mennesker skal komme til tro. (CA5) I forhold til denne målsetting må også embetets ytre form bedømmes. Et rett embetssyn er et embete som er slik at vi ved dets hjelp kan komme til tro. (227) Det eneste CA sier om hvem som kan inneha embetet er at det skal være den menigheten kaller. (228)

Man kan forstå at de som tenker seg at embetet springer ut av apostolatet , og i tillegg har et personalt embetssyn er opptatt av hvem som har adgang til embetet. Det ville være naturlig om vi fant de fleste av motstanderne av kvinnelige eldste i denne gruppen. I Frikirken er konstellasjonene litt mer originale. Alle legger stor vekt på det funksjonale aspekt. Flere mener også at embetet i hovedsak utgår fra det almenne prestedømme. Blant disse finnes også de mest alvorstyngede motstanderne av kvinnelige eldste. (Kap. 2.3.)

I Frikirken har embetssynet så stor betydning at personer som mener at en ny eller annerledes utforming av embetet kan være rett etter Guds ord, kan risikere å bli utsatt for læretukt. (229) Dette fordi godkjennelse av en ny ytre form på embetet anses som godkjennelse av et nytt bibelsyn.

Jeg mener å ha påvist at dette slett ikke behøver å være tilfelle. På denne bakgrunn er det vanskelig å forstå at det kan være i pakt med en luthersk skriftforståelse å gjøre spørsmålet om kvinnelige eldste til en læretuktssak.

4. SAMMENFATNING OG KONKLUSJON.

4.1.1. Etter å ha undersøkt Frikirkens embetssyn, er det ikke så vanskelig å svare på det første spørsmålet om Frikirken har noe enhetlig embetssyn. Svaret må bli nei. Forskjellen mellom ulike kilder er stor, og det kommer også fram motstridende elementer innen en og samme kilde. Noen ganger kommer det av at den utvikling av embetssynet som er på gang, ennå ikke er blitt gjennomført på alle punkter. I denne forbindelse tenker jeg særlig på forståelsen av tjenesten som "styrende eldste". Andre ganger synes det å komme av at det prinsipielle og generelle synet på embetet ikke passer sammen med det man vil mene om det enkelte punkt. (230) Bak dette bildet finner man på den ene side Frikirkeledere med nokså bevisste synspunkter, og på den annen side Frikirkeledere som ikke vet hva et embetssyn er. (231) Med dette som bakgrunn tør jeg hevde at Frikirken som sådan ikke har noe gjennomtenkt embetssyn.

Når man inntil nylig har begrunnet alle sine ordninger med nytestamentlig praksis , må det nødvendigvis ta noe tid før man bygger opp en ny, systematisk embetsbegrunnelse basert på

Skriftens lære.

4.1.2. Hva forteller debatten om kvinnelige eldste om Frikirkens embetssyn?

Det har vist seg at mange av de ledende innen Frikirken i denne sak ikke skiller mellom embetets form og funksjon. De skiller heller ikke klart mellom menighetsforskrifter og prinsipper for kirkens liv. Sammen har disse forhold ført til at spørsmålet om kvinnelige eldste blir tillagt en avgjørende betydning: At embetsbæreren må være mann ansees som konstituerende for kirken. Den kan ikke fungere rett dersom kvinner får adgang til embetet. (232)

Et av de momenter som har vært avgjørende for det syn at NT nekter kvinner adgang til embetet, er at "lærer" i 1. Tim. 2,12 sikter til hyrdefunksjonen. I den forbindelse kan det være nyttig å friske opp den historiske bakgrunn for Frikirkens embetsstruktur. Som nevnt opererer presbyterianske kirker vanligvis med fire NT'lige tjenester: pastor, eldste, lærer og diakon. Jeg finner det rimelig å anta en sammenheng mellom dette og Frikirkens forståelse

av "lærer" som en funksjon av det kirkelige embete.

Videre framgår det av avhandlingen at nådegavene er bestemmende for enhver kristens tjeneste. Jeg har spurt den nåværende synodeformann om en kvinne kan ha nådegave til å lære, noe han for sin del svarte bekræftende på. (233) Av dette kan man slutte at nådegaveprinsippet i et slikt tilfelle ikke kommer til anvendelse.

I det hele gjelder for denne sak at det gjøres unntak fra Frikirkens generelle syn på embetet. Den ytre form blir viktig. Det personale aspekt blir svært viktig. Nådegaveprinsippet må vike. (234)

4.1.3. Kommer det almenne prestedømme til sin rett innenfor Frikirkens presbyterial-synodale menighetstenkning?

Evangelisches Kirchen Lexikon (235) oppgir at den presbyterianske kirkes kjennetegn er menighetslemmenes delaktighet i kirkestyret. På denne bakgrunn kan nok mitt spørsmål virke noe underlig. Poenget har imidlertid vært å undersøke hvordan dette fungerer i Frikirken.

Etter min mening har Den Evangelisk Lutherske Frikirke i Norge gode muligheter til å la det almenne prestedømme komme til sin rett. Den har medlemsbestemmelser som sikrer troens bekjennere styringsretten i kirken. Den er velsignet med et aktivt lekfolk med gode kristendomskunnskaper. Slik sett burde man ikke ha noen betenkeligheter med å vise menighetene større tillit, f.eks. i lærespørsmål.

Dersom man imidlertid definerer begrepet presbyterial-synodal slik at det må innebære embetsbærernes innstillingsrett, en rett som gjelder alle viktige læreavgjørelser og valg av embetsbærere, vil det bety en sterk begrensning av det almenne prestedømme. Det er stort sett slik det fungerer i dag. Det almenne prestedømme

fungerer på menighetsplan i og med retten til enten å istemme eller forkaste eldsterådets innstillinger. Utover det har forfatningen ingen bestemmelser om lekfolkets rett.

Intervjuundersøkelsen viste at mange opplever dette som et problem. Forfatningsutvalget har sendt ut et forslag om ny styringsmodell til høring, og debatten er allerede i gang i Budbærerens spalter. Slik jeg ser det, ville Frikirken gjøre mer rett overfor det almenne prestedømme, dersom lekfolk ble representert i presbyterium og synode.

Frikirken sier selv i sin kirkesynserklæring at nådemiddelforvaltningen er pålagt kirken som helhet. (236) Selvsagt kan man ut fra samme skriftsyn finne ulike løsninger på hvordan dette ansvar skal fordeles.

Luther mener følgende oppgaver er felles for alle kristne: å forkynne, forrette nattverden, å binde og å løse fra synd, å dømme om læren. (237) Dette tror jeg også stemmer med Bibelen. Såvel nådemidlene som misjonsbefalingen og nøklemakten er gitt til det nye Gudsfolk. (238) Derfor går det almenne prestedømmes rett ut over den passive godkjennelsen av embetsbærernes innstilling.

Enda mer primært er kanskje det almenne prestedømmets rett og plikt til å forkynne. I denne sammenheng må presiseres at det også tenkes på offentlig forkynnelse.

Calvin mente at det almenne prestedømme bare hadde med bønnen og husandakten å gjøre. Det har derfor vært vanlig at presbyterianske kirker prinsippielt har avvist forkynnelse ved lekfolk. (239) En av årsakene til at Frikirken ble dannet stod i klar kontrast til dette standpunkt, nemlig å gi lekfolk mulighet til å ta del i forkynnelsen. Så vidt jeg vet, har Frikirken alltid vært åpen for dette. Det framgår av denne avhandlingen at Frikirkens praksis på dette punkt er begrunnet i et klart prinsippielt standpunkt. (240) Den reformerte tenkning bak Frikirkens presbyterial-synodale forfatning har ikke fått innvirkning på dens lutherske ståsted. Også dette lutherske syn er klart begrunnet i Bibelen.

Det ligger i troens vesen at den taler om og forkynner frelsen i Kristus. Alle kristne har fått Den Hellige Ånd, dermed er også alle kalt og utrustet til å forkynne evangeliet - på forskjellig vis. (241) NT begrenser ikke den forkynnelse som springer ut av det almenne prestedømme til bekjennelsen og det enkle vitnesbyrd. Tvert imot forteller NT om planmessig offentlig misjonsarbeid av alminnelige kristne. (242)

4.2. Forholdet til det bibelske materiale.

4.2.1. Positive trekk.

Et positivt trekk er den sterke vilje til å forplikte seg på Bibelens ord også i embetssynet. Frikirken ivaretar med dette en rekke bibelske anliggender. Den gir rom for det almenne prestedømme både når det gjelder medbestemmelse og forkynnelse. (243) Nådemiddelforvaltningen er det sentrale i embetet. Menighetens liv består normalt i et samspill mellom den ordnede

tjeneste med ord og sakrament og de frie nådegaver. (244)
Frikirken legger vekt på at alle nådegavene skal fungere rett.
Også gjennom sin kallsordning er den opptatt av at Kristus -
Kirkens Herre - skal få lede sin menighet. (245)

4.2.2. Negative trekk.

Frikirken har brukt det nytestamentlige materiale på en måte som går utover Skriftens egen intensjon, når den har villet kopiere nytestamentlige menighetsordninger. (246) Kirken i dag kan ikke hente direkte veiledning ut fra nytestamentlig praksis uten å undersøke om den er enhetlig, og om den er positivt vurdert i teksten selv. (247) Det er apostlenes lære som er bindende. Frikirken begrunner heller ikke sin kirkeordning ut fra "det bibelske mønster" lenger. De forbilder man finner i NT brukes mer som støtteargumenter. Men i begrunnelsen for embetssynet har jeg like fullt funnet rester av en slik tenkemåte.

De begrensninger som settes for det almenne prestedømme er i 85-innstillingen tydelig begrunnet ut fra nytestamentlig praksis. Slik jeg har vist, er det i høyeste grad mulig å forstå Skriften slik at den åpner for andre løsninger. (248) Også kirkens liv bør bestå i et samspill mellom embetet og det almenne prestedømme. Jeg ser ingen grunn til å begrense dette prinsipp til bare å gjelde lokalmenigheten. Dessuten kan jeg ikke se at det er noe i veien for at menigheten kan spille en mer selvstendig og suveren rolle ved kall/valg av eldste.

Jeg har også hevdet at den innstillingen synoden i 1985 ga sin tilslutning til, ikke tar tilstrekkelig hensyn til hele det bibelske materiale når den hevder at dogmatiske og karismatiske kvalifikasjoner er sekundære for hyrdetjenesten. Det samlede bibelske materiale vurderer ikke de etiske kvalifikasjoner som mer vesentlige. (249)

4.3. Forholdet til de lutherske bekjennelsesskrifter.

4.3.1. Positive trekk.

Det almenne prestedømme var et grunntrekk i reformasjonen. A. Seierstad taler om tre grunnprinsipper: Det evangeliske frelsesprinsipp - frelsen ved troen alene for Kristi skyld alene, det evangeliske læreprinsipp - Skriften alene som norm for troen, og det evangeliske kirkeprinsipp - det almenne prestedømme. (250) Selv om det almenne prestedømme ikke er så direkte omtalt i bekjennelsesskriftene, er det helt klart et luthersk anliggende. Dessuten kommer det indirekte fram f.eks. i CA 28. (251) Det almenne prestedømme var et grunntrekk også i Frikirkens oppbrudd fra sin "moderkirke". Slik sett er det godt samsvar. For en stor del er dette trekk beholdt fram til i dag. (252)

CA 5 legger vekt på at Gud har innstiftet en tjeneste med å lære evangeliet og meddele sakramentene for at vi skal komme til tro. Det er også tyngdepunktet i Frikirkens embetssyn. Videre har man gjennom hele Frikirkens historie poengtert at den som skal forrette sakramentene må være rettelig kalt i samsvar med CA 14.

4.3.2. Negative trekk.

Jeg kan ikke se at de begrensninger Frikirken har lagt på det almenne prestedømme er nødvendige ut fra de lutherske bekjennelsesskrifter. (253)

Det er ^{et}trekk som etter min mening direkte strider mot de lutherske bekjennelsesskrifter, særlig mot CA 7 og 28. Når ledende menn i Frikirken framstiller spørsmålet om kvinnelige eldste som et bekjennelsesspørsmål, går de utover de premisser bekjennelsesskriftene bruker for å bestemme hva det er nødvendig å være enige om. (254) Spørsmålet om kvinnelige eldste gjelder utformingen av tjenesten med ord og sakrament. Ifølge det jeg har skrevet tidligere, tilhører spørsmålet da den menneskelige rett. (255) Da ville det være i strid med luthersk lære å gjøre denne saken til gjenstand for læretukt. (256)

4.4. Sammenfatning.

Frikirken trenger å arbeide teologisk med sitt embetssyn. Det er nødvendig både for å avklare de ulike momenters forhold til skrift og bekjennelse, og for om mulig å komme fram til et mer enhetlig syn. Et grundig gjennomarbeidet embetssyn er en viktig forutsetning for å kunne avgjøre hvilke konsekvenser et nei til kvinnelige eldste må få, og for å velge en god styringsmodell for kirkesamfunnet.

Det er interessant å merke seg at Den norske kirke nå er i ferd med å gi lekfolket større myndighet innenfor de begrensninger statskirkesystemet setter. Den Evangelisk Lutherske Frikirke er fri. Ja ikke bare det, den er en bekjennelseskirke ⁽²⁵⁷⁾ og skulle derfor kunne bruke de muligheter som ligger i å engasjere alle kirkens lemmer i styringen av kirken. I det arbeidet kan Frikirkens egne røtter - med en klar vektlegging av det almenne prestedømme - kunne være en god inspirasjonskilde.

NOTER:

1. Synodemøtet er Frikirkens "kirkemøte" eller "generalforsamling", dvs. dens høyeste organ. Den består i hovedsak av eldste og pastorer fra alle landets menigheter. Vanlig praksis siden 1973 er at synodemøtet avholdes annet hvert år. Jfr. ellers punkt 2.1.5. Begrepet "synoden" kan forøvrig somme tider brukes synonymt med kirkesamfunnet.
2. Anf. skr. s.3.
3. Det er ikke på noe tidspunkt blitt laget noen samlet framstilling av Frikirkens embetssyn. Dette er årsaken til at jeg finner det nødvendig med en grundig behandling av embetssynet for bl.a. å vurdere hvilke retninger som har gjort seg gjeldende.
4. "Presbyterial-synodal" er typebetegnelsen på Frikirkens forfatning. Det betyr at flere menigheter knyttes sammen til et presbyterium. Over disse står den nasjonale synode. Denne forfatningstypen er vanlig i den reformerte kirke. Presbyterial-synodal kan brukes om flere ulike modeller, jfr. Kirkeleksikon for Norden, III. Bind, F. Nilsen, J.O. Andersen, København 1911, s.590f, C. Fr. Wisløff: Kristne kirkesamfunn, Oslo 1975, s.81; E. Molland, Kristenhetens kirker og trossamfunn, Oslo 1976, s.241-243.
5. Salomonsens konversasjonsleksikon, 2. udg. red. Chr.

Blangstrup, København 1918.

6. Skjevesland, O: Kirken i Det nye testamentet, Oslo 1976, s. 119.

7. Østnor, L.: Kirkens tjenester med særlig henblikk på diakontjenesten, Oslo 1978, s. 84-87.

8. Se litteraturlisten for fullstendige opplysninger!

9. Komiteens medlemmer var J. M. Lund (formann), B.L. Flydal, E. Berntsen, J. H. Kristiansen, B. Rygh og O. Runestad.

10. Komiteens medlemmer var R. Paulsen (formann), S. Solberg, J. Tidemann Johansen jr., T. Wold og A. Kristiansen.

11. De fleste av disse ble tatt opp på lydbånd. Alle som ikke hadde levert skriftlige svar, fikk tilsendt det utskrevne intervjuet med anledning til å gi kommentarer/gjøre event. rettelser.

12. Synodemøtet 1967 vedtok en skriftsynserklæring med tittel: "Om vårt skriftsyn". Se Kristus er Herre, anf. skr. s. 3, under overskriften "Ordet og kirken" s. 449f.

13. R. Bakke Waale: En evangelisk luthersk Frikirke? En teologisk skisse av Frikirkens tilblivelse og utvikling. Hovedoppgave i kristendomskunnskap ved Menighetsfakultetet, Oslo 1980, s. 39-42, 52-53, 59-60, 67-68, 99-102.

14. Se overskriften til §5, s. 12 i Håndboken 1971!

15. For å avlaste forstanderen i hans arbeid kan det velges en styrende eldste til formann i eldsterådet, samme s. 12.

16. Se overskriften til §6, s. 12 i samme.

17. Se "Reglementer" s. 23-24 i samme.

18. Se "Ritualer" s. 46-47 og "Reglementer" s. 27 i samme.

19. Se "Reglementer" s. 26 i samme.

20. Se "Reglementer" s. 29 i samme.

21. Jfr. Bakke Waale, s. 29 i anf. skr. s. 5. Redegjørelsen er i sin helhet tatt inn i 75-årsskriftet, anf. skr. s. 5. Sidetallene refererer seg derfor til dette.

22. Samme, s. 51-53.

23. J. St. Munch var prest i Den norske kirke fram til 1875, da han nedla embetet fordi han mente staten hadde gjort det umulig for ham å overholde sin embetsed. Det han særlig reagerte på var konfirmasjonstvungen, den tvungne ektevielse og framfor alt absolusjon uten bekjennelse. St. Munch hadde nær kontakt med Frikirken og øvde stor innflytelse, men han ble aldri en av dens arbeidere. Jfr. s. 35-38 i 75-årsskriftet, anf. skr. s. 3., samt Solberg, Terje: Prestene Johan Storm Munch og Paul Peter Wettergren som veiryddere for Den Evangelisk Lutherske Frikirke i Norge. Spisialavhandling i kirkehistorie, Menighetsfakultetet, Oslo 1981.

24. s. 24 i 25-årsskriftet, anf. skr. s. 3.

25. Redegjørelsen, side 66.

26. Om forskjellen skyldes ulike forfattere, eller bare de 25 årene som er gått, er vanskelig å si. Både Bakke Waale (s. 29 i anf. skr. s. 5) og Solberg (s. 40 i anf. skr. note 23)) nevner C.H. Lund som forfatter eller en av forfatterne av Redegjørelsen. Forfatningsdelen i Redegjørelsen inneholder også biblisitiske begrunnelser, f. eks. §7 om presbyteriet, som slutter på følgende måte: "Presbyteriets berettigelse støtter seg på Ap. gj. 15 kap. (Redegjørelsen, s. 81) Også et annet skrift fra Frikirkens første tid, Bibelske Svar paa kirkelige Spørgsmaal (Kristiania 1892) av forstander Peder Tallaksen har en klar biblisistisk holdning, enda mer markert enn Redegjørelsen. P. Tallaksen reknes som en av de store lederne i Frikirken, jfr. 75-årsskriftet, s. 473-476, anf.

skr. s.3.

27. Redegjørelsen, side 66 og 63. Dette belegges med Lk. 22,25-27, Kol. 3,11. "Det menneskelige kirkeregimente" defineres som et styrer- og forstanderembete. Det kalles også læreembete, og det presiseres at nådegavene er det bestemmende ved valg til dette embetet.
28. 25-årsskriftet, side 44.
29. Samme, s. 45.
30. Redegjørelsen, side 67.
31. Se også Tallaksen, s. 179f, anf. skr. note 26.
32. Redegjørelsen, s 71.
33. 25-årsskriftet, s. 46-47.
34. Redegjørelsen, s. 67f.
35. Samme, s. 79.
36. Under §6 finnes også en interessant bestemmelse angående alder. "Styrende Ældste bør have fylldt sit 30te Aar. For lærende Ældste (pastorer) er ingen Aldersgrænse bestemt. Diakonerne maa have fylldt sit 25de Aar." Denne bestemmelsen har vi ikke funnet noen begrunnelse for, men det er uansett besynderlig at man ikke har noen nedre aldersgrense for pastorer. (Slik f.eks. Den norske kirke har). Samme, s. 81.
37. Se likevel 25-årsskriftets. 44, hvor man bare rekner med tilsynsmenn for den enkelte lokalmenighet.
38. Anf. skr. s. 3.
39. Samme, s. 296.
40. "Menighetsrådet" bestod av forstander og eldste, dvs. det vi i dag kaller eldsterådet.
41. Samme, s. 297.
42. §8, synoden, håndboken av 1922.
43. Selv om andre forhold vitner om en sterkere bevissthet overfor eldstetjenestens embetskarakter i forhold til forfatningen av 1887. Begynnelsen av forfatningens §3 er i håndboken av 1915 endret til "Av de tjenester som den Helligaand har forordnet i menigheten vil vi særlig nævne hyrdegjerningen med saavel lærende som styrende ældste, og evangelisttjenesten. Første periode, 2. avsnitt av §5 er endret til "Menighedens forstander og styrende ældste danner menighedens raad, til hvilket den betror sin ledelse. Avsnittet "Indsættelse" fastslår at en styrende eldste ikke skal ordineres på nytt, dersom han blir kalt til forstander.
44. Håndboken av 1922, s. 54.
45. Anf. skr. s. 3.
46. Til dette, se Fredheim, J. A.: Frikirkens antagelse av den presbyterianske kirkeforfatning. Bakgrunn og forutsetninger. Menighetsfakultetet, Oslo 1984.
47. 75-årsskriftet, side 10.
48. Samme, side 224.
49. s. 26-27 i Holm, Modalsli, Solberg, 1946, anf. skr. s. 11.
50. Håndboken av 1915, s. 32, §4.
51. 75-årsskriftet, s. 224-225.
52. Vedtaket kom først inn i håndboken av 1915. (s. 49)
53. 75-årsskriftet, s. 225.
54. Samme, s. 226.
55. Utgitt på Thrønsens & Co's boktrykkeri. Årstall ikke oppgitt, men det er "2den udvidede utgave". Universitetsforlaget oppgir at Giset også utga boken Hva lærer Guds ord om kirken? Drammen 1908. Jeg antar at det gjelder første utgave av boken. Universitetsforlagets oversikt over utkomne bøker i Norge plasserer den i perioden 1936-40. Giset døde imidlertid i 1936,

så slik sett virker den noe tvilsomt plassert. Imidlertid oppgir Giset i fotnote (s.8) at han etter at hans manuskript på det nærmeste var ferdig, ble oppmerksom på professor Hallesbys troslære. (gitt ut 1920-36).

56. Anders Giset var fra Aure på Sunnmøre, f. 1864. Han sluttet seg til Frikirken i 1901, og ble forstander i 1904. 75-årsberetningen (s. 489f) forteller at han tidlig kom med i Frikirkens ledelse både som nestformann/formann i Østre presbyterium og formann i synoden i omlag 20 år tilsammen. Han var også lærer ved mange av bibelskolens kurs.

57. Se kap. 2.2.1.

58. Giset, s. 20-22.

59. Min uthevning.

60. Samme, s. 23-31.

61. Det tilsvarende begrep for Giset er "innvielse", og han viser til at både eldste og evangelister (misjonærer) ble innviet med bønn og håndspåleggelse. Som belegg anføres 1. Tim.4,14; 2. Tim. 1,6; Acta 13,3.

62. Giset, s.30-31.

63. 100-årsskriftet, anf. skr. s.3.

64. Håndbok for Den norske evangelisk lutherske frikirke. 8 opplag, Oslo 1956 og Håndbok for Den Evangelisk Lutherske Frikirke i Norge, Oslo 1971. En del av det som er sitert fra håndboken av 1971 under kap. 2.1. representerer endringer i forhold til de tidligere utgaver, uten at det er grunn til å gjenta dem her.

65. Lund Andersen: Kirke i fornyelse?, Oslo 1977.

66. 79-innstillingen og 85-innstillingen, anf. skr. s.3.

67. Nå heter det at en styrende eldste normalt ikke kan løses fra sin stilling. Fotnoten til forfatningens bestemmelse (§4) om at de eldste skal bli i tjenesten så lenge Herren gir dem kraft, gir et hint om den utvikling som ville følge. "Kraften til tjeneste" i menigheten varer ikke alltid levetiden ut. Det kan være verd å merke seg Skriftens ord: "Vårt livs tid er 70 år, og når det er megen styrke, 80 år". (Ps. 90,10) Håndboken av 1956, s. 36.

68. Håndboken av 1971, forfatningens kap. B, §6, s.13.

69. Se kap. 2.2.3.!

70. Håndboken av 1956, s. 57, punkt 4a.

71. Håndboken av 1971, s. 13 og s.24f.

72. 85-innstillingen, s.60. Kap. IV^A "Praktisk konklusjon". (Jfr. også protokollutskrift fra synodemøtet 1985, s. 12, pkt. 2A!)

73. J.Lund Andersen ble født i Tønsberg i 1922. Utdannet snekker, begynte i 1948 på Frikirkens bibelskole. Innsatt som forstander på Rjukan 1952, fra 1960 forstander i Oslo Vestre menighet. Synodeformann årene 1959 - 67 og 75 - 83.

74. Lund Andersen, anf. skr. s. 16.

75. Samme, s.10.

76. Samme, s.16.

77. Samme, s.118.

78. Samme, s.159.

79. Samme, s.44.

80. Samme, s.21.

81. Samme, s. 115. "Særlig i vår tid da kirkeordningsspørsmål kan bli avgjørende for den framtidige kirke i Norge, må vi komme bort fra dette å låse fast en bestemt kirkeordning for all tid". (Dette gjaldt i særlig grad håndboken av 1942)

82. Samme, s. 26 og 102.

83. Samme, s.77.

84. Samme, s. 128 og 76f. (Se også side 53 og 132f). Luthersk Bibel- og Menighetsseminar startet opp i 1965 med pensum til kristendom mellomfag. (s. 70 i samme).
85. Samme, s.118.
86. Samme, s. 38f.
87. Samme, s.43.
88. Samme, s.63f.
89. Samme, s.30.
90. Samme, s. 41f.
91. Samme, s. 45f. "Et eldsteråd kan ikke kreve respekt og anseelse hos menigheten fordi de er valgt og innsatt til denne tjeneste. Respekt og anseelse får de kun ved den nidkjærhet de har for å fremme evangeliet, og for den varme og omsorg de har for sjelene. En predikant kan ikke kreve å bli hørt fordi han er kalt til denne tjeneste. Han kan kun vente det når han forkynner evangeliet." (Se også s. 150 i samme). Jfr. dog s. 64: "Ordets tjeneste er en videreføring av det oppdrag Jesus ga til sine disipler. Den som innehar lære- og hyrdetjeneste er ikke menighetens funksjonær, men Kristi personlige sendebud".
92. Samme, s.66.
93. 79-innstillingen og 85-innstillingen, anf. skr. s. 3.
94. 79-innstillingen, s. 207.
95. 85-innstillingen, s. 43-47. Innstillingen henviser til Ef. 4,11 "hvor det er sterke gramatikalske og saklige grunner til å oppfatte "hyrder og lærere" som en kategori: "hyrdelærere"; 1. Pet. 5, 1-4: Eldste, hyrder; 1. Tess. 5,17: Eldste, menighetsforstandere. Følgende avsnitt står under kap. C.1. som omtaler nytestamentlige betegnelser på hyrdetjenesten: "Lærer. Det greske ordet (didaskalos) betyr lærer. I NT får det en bestemt klang som gjør det sterkt beslektet med hyrde. Det får sitt særpreg av den jødiske praksis med rabbier som hadde disipler. En rabbi er noe annet enn en "underviser". Han står i et "mester-lærlingeforhold" til sine disipler. Han skal undervise dem i Guds lov, men samtidig være en som lærer dem ved hele sitt liv og sin ferd, ved sitt eksempel. Disiplene på sin side står i et forpliktende forhold til sin mester hvor de siste har frivillig underlagt seg mesterens autoritet. Undervisningen foregikk både i et større fellesskap av disipler og på det individuelle plan med personlig rettledning." Dette utdypes i kap. C.3.b. Forbildefunksjonen: "-Forbildefunksjonen blir også tydelig gjennom lærerbetegnelsen. Disiplene er kalt til å etterligne og etterfølge sin lærer."
96. Samme, s.44f.
97. Samme, s.52.
98. Komiteen presiserer hva de mener med at embetet springer ut fra apostolatet: "Dette betyr ikke at vi mener at vi fortsatt har et apostolat i funksjon i kirken, men at visse funksjoner ved apostlenes gjerning i urkirken er overlatt til forstandere, eldste, evangelister og misjonærer å føre videre. 1. Pet. 5,1." 79-innstillingen, s.207.
99. 85-innstillingen, s. 45f.
100. 79-innstillingen, s.212.
101. 85-innstillingen, s. 45 og 61. "Ordinasjonen er en overgivelse av eldstetjenesten og må betraktes som en stadfestelse av menighetens kall til tjenesten. (Min uth.)
102. Samme, s. 45f.
103. Samme, s. 59-61. Jfr. håndboken av 1971, §6, 2. avsnitt, s. 13.)

104. Samme, s. 62, kap. IV F. Forslaget fikk tilslutning av synodemøtet, se Protokollutskrift fra synodemøtet 1985, s.12.
105. "Komiteens mindretall uttaler: Ut fra Skrift og bekjennelse er det mulig å praktisere eldstetjeneste på åremål. Ordinasjon med bønn og håndspåleggelse er ingen hindring for å gå inn for eldste på åremål. Etter denne praksis vil det bli flere medlemmer som har innehatt eldstefunksjonen. Det vil øke forståelsen for menighetens arbeid. Kallet bør være på 10 års varighet. En person kan bli valgt igjen så mange ganger menigheten ønsker det og personen svarer positivt til kallet. En regner med en øvre aldersgrense på 70 år. Arbeidspresset i samfunnet er så stort i dag at det er lettere for en person å svare ja til kall til eldste på 10 år enn til en livslang tjeneste." Samme, s. 61.
106. Samme, kap. IV E, s. 62. "For å verne eldstetjenestens karakter av hyrdetjeneste har det vært lagt fram forslag om at hver menighet bør få et "administrasjonsråd" i tillegg til eldsterådet. Dette skulle behandle de mange saker av styrekarakter som i dag hviler på eldsterådet, og dermed frigjøre eldstebrødrene til å drøfte forkynnelsen og den åndelige tilstand i menigheten og gi bedre anledning til å bruke tid til omsorg og sjelesorg blant medlemmene."
107. Se f.eks. kap. 2.2.3.1.
108. 85-innstillingen, s. 45.
109. L.G. Sandvand trekker fram forholdet mellom en kirkelig tilsynsmann og en vanlig pastor. Det er området som er forskjellig, - tilsynsmannen er ikke noe mer enn en pastor.
110. Denne forståelsen gjør seg også gjeldende i tenkningen omkring eldsterådet og nådegavene. (Jfr. spørsmål 1,11 og 16!)
111. jfr. hans svar på spørsmål 11 og 16!
112. Løvli.
113. Lund Andersen.
114. Jfr. kap. 2.2.4.3. og 79-innstillingen s. 207.
115. F.eks. Arnfinn Løyning som sier: "Embetet fører videre vesentlige funksjoner ved apostolatet, og utgår i den forstand fra apostolatet. Samtidig kan det understrekes at embetet utgår fra det almenne prestedømme i den forstand at embetsbærerne tas fra det almenne prestedømme og utøver embetsfunksjonene overfor menigheten."
116. "Det utgår fra det almenne prestedømme. Det er ikke en stand som står over menigheten, men en stand som står i menigheten både på Guds og menighetens vegne."
117. Paulsen: "Skriftsyn-debatten blusser nå opp igjen", Dagen, 1. juli 1985. Jølstad: "Mindretall vil åpne for kvinner", Dagen, 29. juni 1985.
118. "Jeg synes det er farlig å liksom sette folk i en ja- og en nei- rubrikk her. I gammelortodoksien hadde man noe man kalte "fundamentalartikler", og det måtte eventuelt være blant disse en kunne finne slike testspørsmål. (Videre er det viktig å påpeke at skriftsynet må bedømmes ut fra premissene og ikke ut fra konklusjonene. Vi skulle tatt den diskusjonen først, og holdt spørsmålet åpent. Man burde satt seg ned sammen med dem som mener de har det samme skriftsynet og jobbet grundig med tekstene.)"
119. Runestad presiserer at ordinasjonen uttrykker reelt at en person blir satt inn i tjenesten.
120. Han belegger det med Mt. 10,1; Mk. 6,7; Lk. 24,50f; og Mt. 28,20.
121. 1. Tim. 5,17 var begrunnelsen, jfr. 85-innstillingen, s. 45. Den skotske forente presbyterianske kirke hadde enda flere

eldstekategorier, se Fredheim, anf. skr. s. 46.

122. Jfr. spørsmål 2 og 16.

123. Kristiansen og Løvli. Løvli påpeker at de som i Frikirken kalles evangelister, ordineres, og får noe tilnærmet en "stiftskapellanstilling". Denne tradisjonen med reisende evangelister som en slags "halvpastorer" finner han unødvendig. Evangelistene er noe menigheten først og fremst må ordne med selv.

124. Jfr. spørsmål 2 og 11!

125. Innstillingen om Eldstetjenesten i våre menigheter foreslo (se kap. IV A, s. 60) å fastholde ordningen med at menigheten kan istemme eller forkaste et forslag på nye eldste som eldsterådet legger fram. Komiteens formann Paulusen, sier at dette er å utøve kallsrett. Forslaget fikk tilslutning av synodemøtet, sak. 21/85 pkt. 2A, s. 12 i Protokollutskrift fra synodemøtet 1985.

126. Sandvand mener at det oppstår et motsetningsforhold i de tilfeller hvor menighetens forslag blir avvist tatt opp til behandling. Han tror ikke Frikirken er flink nok til å anvende CA 14 i praksis. E. Berntsen nevner en del tiltak som kan bringe menigheten sterkere inn i bildet: "Hemmelig, skriftlig prøvevotering må også kunne foretas i menigheten, som en hjelp for eldsterådet. Eldsterådet må også kunne møte menigheten uten ferdig innstilling, samtidig som det er Rådet som fremmer saken for menigheten."

127. Det blir i stor grad begrunnet ut fra sjelesørgeriske aspekter. Slik f.eks. Utaker: "Det er mye mer alvorlig å få et kall til å bli eldste, enn å bli spurt om å stille til et menighetsråd for tre år. De fleste som svarer ja på et eldstekall har gått igjennom en prosess med seg selv. Dersom en da trenger tre eldste, og legger fram en innstilling med syv kandidater, vil det kanskje bety at man får fire personer som går rundt i menigheten og tenker på seg selv som en vraket eldste. Jeg ser altså på dette i stor grad som et sjelesørgerisk spørsmål. Det bør ikke komme flere forslag enn det antall nye eldste man trenger."

128. Med henvisning til s. 42 i anf. skr. s.

129. 79-innstillingen, s. 210.

130. "Pastoren og eldstebroderen var en av folket. Han tilhørte det samme sosiale skikt, i motsetning til presten i Den norske kirke som ofte holdt seg sammen med lensmann, lege og fut og andre av embetsmannsfamilie." Han henviser også til synodemøtet 1985, hvor mange av de eldste i teologiske debatter understreket at de bare var lekfolk, samt til sine artikler "Eldstetjenesten i våre menigheter" og "Ny styringsstruktur i Frikirken" i Budbæringen 19. og 26. mai 1985.

131. "Jeg håper sterkt at vi om to år skal behandle et forslag om lekmannsrepresentasjon på synodemøtet. Grunnen til at en har det slik som nå, er at man oppfatter synodemøtet som DELFs øverste læreorgan. Man har det øverste læreansvar belagt i synodemøtet. Etter mitt syn vil det normale læreansvar alltid ligge i lokalmenigheten, hos dem som der er innsatt i embetet. Vår status som bekjennelseskirke står og faller med den rette forkynnelse i menigheten. Derfor er et synodemøte av lekfolk aldri noen trussel for meg. Det vil aldri kunne rokke ved det faktum at læreansvaret ligger i menigheten." I den forbindelse kan det være interessant å merke seg at Lund stiller seg positiv til en modell der ikke-ordinerte ville utgjøre et flertall i synodemøtet.

132. Se kap. E 2, s. 55 i 85-innstillingen.

133. Det henvises bl.a. til Tit. 1,9 for det dogmatiske aspekt, og

til 1. Kor. 12 - 14 og Ef 4 for nådegaveaspektet.

134. Jfr. Utaker: "Det er vel ingen som strekker til overfor pastoralbrevenes formaninger til de eldste. De må sees i sammenheng med de totale NT-lige formaninger. Nådegaver er et hovedbegrep i forbindelse med eldstetjenesten. Hvis det kommer i bakgrunnen kan vi risikere å få en slags "supermennesker" som vil skape avstand til alminnelige dødelige mennesker i kirkebenkene.

135. J.L. Andersen: "Vi må innse at Gud ofte har brukt skrøpelige mennesker som han har utrustet med store nådegaver, og gitt viktige oppgaver i Guds rike." Lund Andersen viser til at en slik praksis ville stride mot Jesu egen kallspraksis: "De menneskene han valgte pekte seg vel ikke akkurat ut som etisk høyverdige personer i sin samtid. Ta f.eks. Peters feighet. Det var jo en etisk brist som han ikke så ut til å bli helt kvitt heller. Vi møter den igjen i Gal. 2,11ff der han ikke tør spise sammen med hedningene.

136. Se kap. 2.2.4.2.

137. Dette anses viktig fordi underordningen der relateres til forløsningen, og ikke (bare) til skaperordningen.

138. J.M. Lund mener det er verd å legge merke til at den tolker 1. Kor. 14 annerledes enn flertallet i komiteen for 85-innstillingen. "Dette resulterer så langt jeg kan se i en åpnere holdning til kvinnens tjeneste i menigheten fra komiteen i 79. Man kan også spørre seg om de ulike tolkninger av 1. Kor. 14 og den betydning dette skriftsted gis i debatten, gjenspeiler nyanser i bibelsyn, og ikke bare i bibeltolkning."

139. Se avsn. 2.2.3.

140. Se avsn. 2.2.1.

141. Jfr. f.eks. kommentaren til at J. St. Munch også kunne gå med på en biskopelig forfatning, se s. 10.

142. Se avsnitt 2.2.1. - 2.2.4.

143. 100-årsskriftet, side 451. "Den Evangelisk Lutherske Frikirkes ordninger gjør ikke krav på å være bibelske i den betydning at de i enhver detalj er foreskrevet i Bibelen. Men vi kan likevel ikke gå med på at ethvert spørsmål om kirkens ordning kan ansees som et adiaforon."

144. Se kap. 2.2.4.1.

145. 85-innstillingen, s. 54f.

146. Se kap. D 2, 2.siste avsnitt s. 45f i 85-innstillingen som omtaler eldsterådet som et kollegium av hyrder, bestående av lærende og styrende eldste.

147. På møtet 29. september 1875 som Redegjørelsen forteller om, var det enighet om at presten forvaltet nådemidlene på menighetens vegne. Apostlenes ledelse varer for Guds kirke i deres inspirerte skrifter. Ellers vies ikke spørsmålet om embetet utgår fra apostolatet eller det almenne prestedømme særlig oppmerksomhet på lange tider. Gisets begrunnelse synes imidlertid å gjenspeile et syn hvor de eldstes styrefunksjon blir tilnærmet identisk med apostlenes. Se også kap. 2.2.1. - 2.2.3.

148. 100-årsskriftet, side 452.

149. Se kap. 2.2.4.

150. Se kap. 2.2.4.2.

151. Se kap. 2.3. og 3.2.

152. Se kap. 2.3., Jølstad, Løyning og Løvli.

153. Se kap. 2.2.1. samt Redegjørelsen s. 57, 60, 63, 71f.

154. 25-årsskriftet, s. 23, jfr. kap. 2.2.1.

155. Se kap. 2.2.2.

156. Se kap. 2.2.1. og 2.2.2.

157. Se kap. 2.2.4.
158. Se kap. 3.2.
159. Se kap. 2.2.4.2.
160. Se kap. 1.3.
161. Fredheim, anf. skr. note ⁴⁶.
162. 100-årsskriftet, s. 453.
163. Håndboken 1887, s. 22f.
164. Se kap. 2, særlig behandlingen av håndbøkene, og kap. 2.3. spørsmål 11. Jfr. note 161.
165. Se note 163.
166. Se kap. 2.3.
167. 100-årsskriftet, s. 63.
168. Se sak 25/85 e, s. 73 i "Særtrykk av saker som på forhånd skal sendes menighetene", jfr. protokollutskrift fra synodemøtet 1985, s. 31: "Synoden ber Synodestyret og Forfatningsutvalget i samråd med presbyteriestyrene arbeide videre med, og ferdigbehandle ritualene for: dåp, dåp av voksne, nattverd, skriftemål, ordinasjon, innsettelse, konfirmasjon, opptagelse i fullt medlemskap, vigsling. Ritualene oversendes neste Synode til godkjenning. Enstemmig vedtatt."
169. Se kap. 2.2.2.
170. Se avsnitt 2.3., spørsmål 19.
171. Paulsen: "Noter til en påbegynt debatt," Budbæreren nr. 18, 9. juni 1985, s. 4, punkt 8.
172. Håndboken av 1922, s. 34, 36 og 24.
173. Håndboken av 1971, s. 23f, og 13 (§6).
174. 85-innstillingen, s. 60.
175. Jfr. kap. 2.2.4.2.
176. 85-innstillingen, s. 60. Kap. III B4, siste avsnitt.
177. Se kap. 2.3. særlig punkt 1-3, 11, 12, 15, 16.
178. Et av svarene jeg fikk på spørsmålet om de styrende eldste har del i embetet er svært interessant, nemlig at "praksis i Frikirkens menigheter ofte taler mot å legge eldsteordningen under embetet."
179. Se kap. 2.2.3.1.
180. Se kap. 2.3., spørsmål 18 og 85-innstillingen, s. 62, kap. IV E, 1. avsnitt.
181. Redegjørelsen, s. 78.
182. Se kap. 2.2.1.
183. Se kap. 2.2.1.
184. 75-årsskriftet, s. 91f.
185. Giseth, s. 21f, anf. skr. s. ¹⁵
186. Se kap. 2.2.
187. Bakke Waale, s. 67, 77 - 86 og 101, anf. skr. s. ⁶
188. Håndboken av 1971, s. 10.
189. Se kap. 2.2.4.1. og kap. 2.3. hvor også denne kvalifikasjon nevnes.
190. Lund Andersen, s. 133, anf. skr. s. ¹⁷
191. Min uthevning.
192. Det kan selvfølgelig skyldes at de forskjellige deler ikke er så godt samordnet.
193. 85-innstillingen, side 49.
194. Samme, s. 60.
195. Se kap. 2.1.
196. Se kap. 2.2.1.
197. Holm, Modalsli. Solberg, 1946, s. 23, anf. skr. s. ¹³
198. Kap. 2.2.2. og 2.2.3.1. og 2.2.4.1.
199. Det er viktig å legge merke til at Lund Andersen ikke setter

det opp som et bibelsk prinsipp, men kun begrunner det ut fra hensiktsmessighets-aspekt.

200. 85-innstillingen, s. 59f og 62.

201. Kap. 2.3., spørsmål 17 og 19.

202. Forfatningsutvalgets innstillinger må godkjennes av synoden.

203. Bakke Waale, s. 95, anf. skr. s. 6

204. Holm, Modalsli, Solberg, 1946, s. 43, opplyser at utenom det ordinære evangeliske virket ved presbyteriet var det ikke så lite frivillig og mer tilfeldig arbeide. Jfr. også jubileumsskriftene.

205. Frikirken er bl.a. med i nærradioarbeid på Bryne, i Kristiansand og Oslo.

206. Se kap. 3.4.

207. 85-innstillingen.

208. J.I. Ringsby: Kvinnens stilling i Den Evangelisk Lutherske Frikirke, 1950 - 1980. Spesialavhandling i teologi ved Menighetsfakultetet, Oslo 1984, s. 22.

209. Samme, s. 17.

210. Jølstad, Paulsen, anf. artikkel. *note 117*

211. Paulsen: "Kvinner som eldste." Budbæreren nr. 33, 3. november 1985, s. 4.

212. Samme

213. Paulsen: "Kvinner som eldste - hvorfor ikke?" Budbæreren nr. 30, 13 oktober 1985, s.3. (Jfr. Bjerkholt: "Kvinnelige eldste - kommentarer og spørsmål," Budbæreren nr. 31, 20 oktober 1985, s.7.)

214. Samme.

215. Jfr. dekanus A.J. Bjørndalens tale ved MFs semesteråpning 3.9.1985, s. 5-10 i manuskriptet.

216. Jfr. "Kvinnelig prestetjeneste. Uttalelse fra lærerrådet ved Menighetsfakultetet," 1972, i særtrykk av Luthersk Kirketidende nr. 1, 1973, s.8.

217. Se bl.a. kap. D 2. s. 52! Jfr. også Paulsen, anf.art. note 211.

218. Bjørndalen, anf. dok. note 215. E. Larsson: "Om kvinnelige prester." - i Lutherske Kirketidende, s. 141-148, Oslo 1973.

219. 79-innstillingen mener det "Herrens bud" det er snakk om, går på orden og sømmelighet, mens 85-innstillingen mener det går på at kvinnen ikke skal inneha det kirkelige embete. Jfr. hhv. s. 210 og s. 53f.

220. Jølstad, Paulsen, anf. art. *(117)* samt kap. 2.3.

221. Kap. 2.3., spørsmål 7.

222. Andre vil hevde at bekjennelsesspørsmål kun^ver spørsmål som er omtalt i ett eller flere bekjennelsesskrifter.

223. I. Asheim: "En vei ut av et blindspor", Luthersk Kirketidende 1973, s. 203 - 207. E. Sandnes: Embetssynet i debatten om kvinnelige prester. Fremstilt og vurdert utfra Luthersk Kirketidende, årgang 1970 - 79, s. 32f og 39. K. O. Sandnes: "Det kirkelige embede etter de lutherske bekjennelsesskrifter", Ung Teologi nr. 1, 1973, s. 13 - 26. (Særlig s. 19f).

224. "Menighetsfakultetets lærerråd: Uttalelse vedrørende kvinnelig prestetjeneste," Luthersk Kirketidende 1973, s. 2 - 15.

225. Asheim, anf. art. note 223

226. G. Wingren: Kyrkans Ämbete, Malmö 1958, s. 11- 18.

227. Wingren, anf. skr. note 226, s. 12 og 22.

229. Det er nedsatt en egen komite som har fått i oppdrag å utrede om avvikende læresyn skal betraktes og behandles som vranglære.

230. Se kap. 3, spesielt 3.5. og 3.7. Jfr. 4.1.2.

231. Når jeg spurte om å få et intervju om embetssynet, hendte det flere ganger at jeg måtte forklare hva et embetssyn er. En av de

- eldste som fikk spørsmålene sendte dem tilbake med beskjed om at han "fant dem for vidløftige og omfattende til å gå i kast med".
232. Jfr. kap. 2.3. og 3.7.2.
233. Intervju med synodeformann Jølstad 16.8.1985.
234. Kap. 3.3. og 3.5.
235. Evangelisches Kirchenlexicon, Göttingen 1959, s. 304ff.
236. 100-årsskriftet, s. 452.
237. Brevet til Bøhmerne/ De instituendas ministris ecclesiae, W.A. 12.178.
238. Ordet: Jh. 17, 8,14; Misjonsbefalingen: 2. Kor. 5, 17-20. Det er viktig å fastholde at nattverden er et paktsmåltid, gitt det nye Gudsfolk. I Mt. 16,15 er bekjennelsen av Jesus som Messias det sentrale. Luther, anf. skr. note 237: "Nøklerne tilhører menigheten, alle som er kristne". Traktaten om pavens makt og overhøyhet i Konkordieboken, norsk utgave 1985, red. J. O. Mæland, s. 267: "Dertil må man nødvendigvis innrømme at nøklene ikke tilhører noen bestemt person, men kirken,..." jfr. også s. 268. Til menighetens kallsrett se i samme s. 273, (66f, og 70f). Jfr. også Luther "At en kristelig forsamling har makt og rett til å bedømme all lære og til at kalle lærere, og innsette eller avsette dem." 1523: "De troende skal bedømme om de hører hyrdens røst i forkynnelsen. Jh. 10,27." Jfr. dessuten O. Skjevesland: Levende kirke, Oslo 1984, s. 71-75.
239. Molland, s. 241, anf. *skr. note 4*, Wisløff, s. 81, anf. *skr. note 4*
240. Kap. 3.6.
241. Se f.eks. 2. Kor. 4,13. Se også Jh. 16,17b. Til dette også Wingren, anf. skr. note 226.
242. Se Acta 11,19ff, hvor teksten også inneholder en positiv vurdering. Se også 1. Tess. 1,8; Fil. 1,5,14; Acta 4,36,;8,4; 1. Pet. 2,9 (verbet eksagein har både et moment av vitnesbyrd og proklamasjon i seg). Se også skriftord som oppfordrer den enkelte kristne til å ta del i menighetens sammenkomster med lære og forkynnelse i ulike former: 1. Kor. 14,26; Kol. 3,16f. Jfr. B. Hoaas: Guds menighet, Oslo 1979, kap. VIII, 6-7, T. Engelsviken: Tent for å tjene. Nådegavene og tjenestene i menigheten, Oslo 1985, s. 48 - 50, > Skjevesland, s. 71 - 75, anf. skr. note 238.
243. Kap. 4.1.3.
244. De frie nådegaver forstås som de som ikke er bundet til embetet.
245. Jfr. kap. 3.5.
246. Kap. 2.2., 3.1. og 3.7.
247. Jfr. måten kristen dåp ble utført på. Man må ta i betraktning at deler av nytestamentlig praksis kunne ha en frelseshistorisk engangskarakter.
248. Kap. 3.6., 3.7.1. og 4.1.3.
249. Kap. 3.5.
250. A. Seierstad i festskrift til Ole Hallesby, Oslo 1949. Jfr. Wisløff: Det kirkelige embede i oldkirken og hos Luther, Holbæk 1979, s. 31f., samt Skjevesland, anf. skr. s. 71 -76, anf. *skr. note 238*
251. Kap. 4.1.3.
252. Kap. 4.1.3.
253. Kap. 4.1.3.
254. CA 7, CA 28, 65f, 74. Jfr. kap. 3.7.2.
255. Kap. 3.7.3.
256. Se note 254. Jfr. f.eks. MFs lærerrådsuttalelse, s. 12, anf. *skr. note 224* og I. Asheim: Embetsplikt og lojalitet. Betenkning avgitt til Bispemøtet 1980, s. 18f.
257. Jeg legger i denne sammenheng ikke noe annet i det enn at man

må bekjenne seg til den kristne tro for å få stemmerett i kirken.

LITTERATURLISTE

Andersen, J. Lund: Kirke i fornyelse? Taler og artikler om kirkelige emner, Oslo 1977.

Asheim, I: Embetsplikt og lojalitet. Betraktning avgitt til Bispemøtet våren 1980. Oslo 1980.

Austad, T. (red.): Bibelen og teologien, Oslo 1984.
Austad, T: "Nådemidlene og kirkeforfatningen. Systematisk-teologiske overveielser", i Kirken og nådemidlene, Festskrift til professor L. Aalen, Oslo 1976, s. 202 - 217.

Austad, T: "Enhet og differensiering i kirkens embete", i Prest og samfunn, Oslo 1972.

Bakkevig, T: "Om prekenembetet". Ung Teologi nr. 2, 1974, s.45 - 51.

Bjørndalen, A. J.: Tale ved Menighetsfakultetets semesteråpning 3. september 1985.

Brockhaus, U: Charisma und Amt. Die paulinische ^{char} ismenlehre auf dem Hintergrund der ^{christ-} Frölichen Gemeindefunktionen. Wuppertal 1972.

Budbæreren, årgang 1985.

Dahl, N.A.: "Gis det noe normativt i de NT'lige menighetsformer?" Luthersk Kirketidende nr. 19, 1970, s. 434 - 441.

Eldstetjenesten i våre menigheter, innstilling framlagt for synodemøtet 1985.

Ellingsen, I: (red.) Med kall fra Gud og kirken, Oslo 1976.

Embetsteologi og tjenestedifferensiering. En betenkning utarbeidet av en gruppe nedsatt av Kirkerådet, Oslo 1975.

Engelsviken, T: Tent for å tjene. Nådegavene og tjenestene i menigheten, Oslo 1985.

Fredheim, J.A.: Frikirkens antagelse av den presbyterianske kirkeforfatning. Bakgrunn og forutsetninger. Spesialavhandling i kirkehistorie, Menighetsfakultetet 1984.

Giset, A.: Kirken i skriftens lys, Oslo (uda tert).

Gärtner, B.: Ämbetet, mannen och kvinnan i Nye Testamentet. Lund 1958.

Holm, A, Modalsli, O, Solberg, P.: Hva er Frikirken? Oslo 1946.

Hoaas, B.: Guds menighet, Oslo 1979.

Haandbog for den evangelisk lutherske frikirke. Efter foranstaltning af Arendals Presbyterium, Kristiania 1887.

Haandbog for den evangelisk lutherske frikirke, Kristiansand 1899.

Haandbog for Den norske evangelisk-lutherske frikirke. 3die forandrede oplag, Kristiansand 1905.

Haandbok for Den norske evangelisk-lutherske frikirke. 4de forandrede oplag, Oslo 1915.

Haandbok for Den norske evangelisk-lutherske Frikirke. 5te forandrede oplag, Moss 1922.

Haandbok for Den norske evangelisk-lutherske Frikirke. 6te forandrede oplag, (sted ikke oppgitt), 1933.

Håndbok for Den norske evangelisk-lutherske Frikirke. 7de reviderte opplag, Oslo 1942.

Håndbok for Den norske evangelisk-lutherske Frikirke. 8. opplag, Oslo 1956.

Håndbok for Den Evangelisk Lutherske Frikirke i Norge. Vedtatt av Synoden 1971, Oslo. (9. opplag).

Holm, A.H.: Den norske Frikirkes historie 1877 - 1927. Utgitt av Synoden, Moss 1927.

Holm, A., Modalsli, O., Solberg, P.: Den norske evangelisk-lutherske Frikirke gjennom 75 år, Oslo 1944.

Jewett, P.K.: The Ordination of Women: An Essay in Office of Christian Ministry. Grand Rapids 1980.

Johnstad, G.: "Tjenestedifferensiering som teologisk problem", i Ung Teologi 2, 1973, s. 36 - 59.

Konkordieboken, norsk utgave ved Mæland, J. O. (red), Oslo 1985.

Kristus er Herre. Den Evangelisk Lutherske Frikirke 1877 - 1977. Oslo 1977.

Kvinnelig predetjeneste. Menighetsfakultetet, Lærerrådet, Oslo 1973
Om kvinners tjeneste i menighet og kirke. Innstilling framlagt for synodemøtet 1979.

Larsson, E.: "Vem bestämde i urkyrkan?" i Människan inför Bibeln, Stockholm 1982, s. 163 - 180.

Lund, C. H.: 25 år af Den Evangelisk Lutherske Frikirkes historie i Norge, udgivet ved Foranstaltning af Synoden, Arendal 1902.

Molland, E.: Kristenhetens kirker og trosanerkjennelse, Oslo, 1976
Prenter, R.: Skabelse og Gjenløsning. København 1979.

Protokollutskrift fra Synodemøtet 1985.

Paulsen, R.: Hva er Frikirken? 2. utgave, Bergen 1972.

Redegjørelsen . Arendals og Omegns frikirkelige forening, 1877.

Ringsby, J. I.: Kvinnens stilling i Den Evangelisk Lutherske Frikirke 1950 - 1980. Spesialavhandling i kirkehistorie ved Menighetsfakultetet, Oslo 1984.

Sandnes, E.: Embetssynet i debatten om kvinnelige prester, fremstilt og vurdert ut fra Lutherske Kirketidende årgang 1970 - 79. Spesialavhandling ved Menighetsfakultetet, Oslo 1984.

Sannes, K. O.: "Det kirkelige embete etter de lutherske bekjennelsesskrifter". Ung teologi 1/1973, s. 13 - 26.

Sannes, K. O.: "Det kirkelige embete og den offentlige embetsutøvelse etter de lutherske bekjennelsesskrifter". Ung Teologi nr. 1/ 1975, s. 59 - 70.

Sannes, K. O.: Prolegomena til dogmatikken, Oslo 1983., s. 69 - 153.

Seierstad, A.: "Luther og det almenne prestedømme", i Korsets Ord og troens tale. Festskrift til professor O. Hallesby, Oslo 1949, s. 103 - 117.

Skjevesland, O.: Kirken i Det nye testamente, Oslo 1976.

Skjevesland, o.: Levende kirke, Oslo 1984.

Solberg, T.: Prestene Johan Storm Munch og Paul Peter Wettergreen som veiryddere for Den Evangelisk Lutherske Frikirke. Spesialavhandling i kirkehistorie. Menighetsfakultetet, Oslo 1981.

Stendahl, K.: The Bible and the Role of Women, Philadelphia 1966.

Tallaksen, P.: Bibelske Svar paa kirkelige Spørgsmaal. Kristiania 1892.

Wisløff, C. F.: Kristne kirkesamfunn, Oslo 1975.

Wisløff, C. Fr. Det kirkelige embede i oldkirken og hos Luther. Holbæk 1979.

Wingren, G.: Kyrkans Ämbete, Malmø 1958.

Waale, R. Bakke : En Evangelisk Luthersk Frikirke? En teologisk skisse av Frikirkens tilblivelse og utvikling. Hovedoppgave i kristendom ved Menighetsfakultetet, Oslo 1980.

Østnor, L.: Kirkens tjenester med særlig henblikk på diakontjenesten. Oslo 1978.

Aalen, L.: Dogmatisk grunnriss, Oslo 1982. S. 188ff.

Aalen, L.: Kvinnelige prester - hvorfor ikke?, Oslo 1961

Aalen, S.: "Embetet i Det nye testamente", i festskrift til L. Aalen, Oslo 1976. s. 24 - 48.

Oppslagsverk:

Evangelisches Kirchenlexicon, Göttingen 1959

Kirkeleksikon for Norden, F. Nilsen, J.O. Andersen, København 1911.

Salomonsens konversasjonsleksikon, 2. udgave, red. Chr. Blangstrup, København 1918.